Finansutskottets betänkande
2002/03:FiU19

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Sammanfattning

I betänkandet behandlar finansutskottet regeringens skrivelse 2002/03:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn. I skrivelsen lämnar regeringen årligen en översiktlig redovisning av verksamheterna och ekonomin i kommuner och landsting. Redovisningen av verksamheterna sträcker sig i huvudsak t.o.m. 2001, och den ekonomiska redovisningen till 2002.

Utskottet vill framhålla att den årliga skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn är ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen.

I betänkandet behandlar utskottet 4 kommittémotioner med 32 yrkanden som väckts med anledning av skrivelsen, samt 14 motioner med sammanlagt 22 yrkanden från den allmänna motionstiden 2002. I betänkandet behandlas också ett motionsyrkande som väckts med anledning av skrivelse 2002/03: RR4. Utskottet behandlar också 3 yrkanden från 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100) samt 3 motionsyrkanden som väckts med anledning av dessa. Utskottet tillstyrker propositionens förslag och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I betänkandet finns 29 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning..... 1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut..... 4
Redogörelse för ärendet..... 8
Ärendet och dess beredning..... 8
Utskottets överväganden..... 9
1 Skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn..... 9
2 Tillfälligt sysselsättningsstöd..... 13
3 Det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomster..... 14
4 Maxtaxa inom barnomsorgen..... 15
5 Utjämningssystemet..... 16
6 Pengsystem och alternativa driftsformer..... 17
7 Kommunal självstyrelse..... 21
8 Kommunal näringsverksamhet..... 23
9 Konkurrensneutralitet..... 25
10 Sammanhållningspolitiken..... 28
11 Finansieringsprincipen och statsbidragen..... 29
12 Civilstånd och tjänstepension..... 31
13 Insatser för personer med funktionshinder..... 33
14 Personal i skolan..... 34
15 Kommunal fastighetsavgift..... 35
16 Balanskravet för kommunerna..... 36
17 Kommunernas skattebas..... 37
18 Hälsoförsäkring..... 38
19 Allmän förskola..... 38
20 Missbrukarvård..... 39
21 Kommuner och landsting som arbetsgivare..... 40
22 Folkhälsoarbetet..... 41
23 Kostnaderna för socialbidrag..... 42
Reservationer..... 44
1. Tillfälligt sysselsättningsstöd, punkt 2 (m, c)..... 44
2. Tillfälligt sysselsättningsstöd, punkt 2 (fp)..... 45
3. Utjämningssystemet, punkt 5 (m)..... 46
4. Utjämningssystemet, punkt 5 (fp)..... 47
5. Utjämningssystemet, punkt 5 (kd)..... 48
6. Utjämningssystemet, punkt 5 (c)..... 48
7. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (m)..... 49
8. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (fp)..... 50
9. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (kd)..... 51
10. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (c)..... 51
11. Kommunal självstyrelse, punkt 7 (m, kd, c)..... 52
12. Kommunal näringsverksamhet, punkt 8 (m, fp)..... 53
13. Kommunal näringsverksamhet, punkt 8 (kd)..... 54
14. Konkurrensneutralitet, punkt 9 (m, kd)..... 54
15. Konkurrensneutralitet, punkt 9 (fp, c)..... 55
16. Sammanhållningspolitiken, punkt 10 (c)..... 56
17. Finansieringsprincipen och statsbidragen, punkt 11 (kd, c)..... 57

18. Insatser för personer med funktionshinder, punkt 13 (m, fp)..... 58
19. Insatser för personer med funktionshinder, punkt 13 (kd, c)..... 58
20. Personal i skolan, punkt 14 (fp)..... 59
21. Kommunal fastighetsavgift, punkt 15 (kd)..... 59
22. Balanskravet för kommunerna, punkt 16 (fp)..... 60
23. Kommunernas skattebas, punkt 17 (c)..... 61
24. Hälsoförsäkring, punkt 18 (m)..... 61
25. Allmän förskola, punkt 19 (fp)..... 62
26. Missbrukarvård, punkt 20 (fp)..... 62
27. Kommuner och landsting som arbetsgivare, punkt 21 (fp)..... 63
28. Folkhälsoarbetet, punkt 22 (fp)..... 64
29. Kostnaderna för socialbidrag, punkt 23 (fp)..... 64
Särskilda yttranden..... 66
1. Maxtaxa inom barnomsorgen, punkt 4 (m, kd, c)..... 66
2. Finansieringsprincipen och statsbidragen, punkt 11 (m)..... 66
Bilaga 1
Förteckning över behandlade förslag..... 68
Propositionen..... 68
Skrivelsen..... 68
Motioner väckta med anledning av prop. 100..... 68
Motioner väckta med anledning av skr. 102..... 69
Motion väckt med anledning av förs. RR4..... 71
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002..... 71
Bilaga 2
Regeringen lagförslag..... 74
Bilaga 3
Socialutskottets yttrande 2002/03:SoU4y..... 75
Bilaga 4
Utbildningsutskottets yttrande 2002/03:UbU2y..... 85

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn
Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2002/03:102 till handlingarna.

2. Tillfälligt sysselsättningsstöd
Riksdagen bifaller proposition 2002/03:100 punkt 8 och avslår motionerna 2002/03:Fi14 yrkande 4, 2002/03:Fi15 yrkande 9 och 2002/03:Fi17 yrkande 7.

Reservation 1 (m, c)
Reservation 2 (fp)

3. Det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomster
Riksdagen antar regeringens förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:100 punkt 7.

4. Maxtaxa inom barnomsorgen
Riksdagen bifaller proposition 2002/03:100 punkt 6.

5. Utjämningssystemet
Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 4, 2002/03:Fi25 yrkande 3, 2002/03:Fi26 yrkande 4, 2002/03:Fi27 yrkandena 11 och 12 och 2002/03:Fi206 yrkande 1.

Reservation 3 (m)
Reservation 4 (fp)
Reservation 5 (kd)
Reservation 6 (c)

6. Pengsystem och alternativa driftsformer
Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 5, 2002/03:Fi25 yrkande 7, 2002/03:Fi26 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Fi27 yrkandena 1 och 8, 2002/03:Fi284 yrkande 7 och 2002/03:N397 yrkandena 23–25.

Reservation 7 (m)
Reservation 8 (fp)
Reservation 9 (kd)
Reservation 10 (c)

7. Kommunal självstyrelse

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 2, 2002/03:Fi25 yrkande 5, 2002/03:Fi26 yrkande 1 och 2002/03:Fi284 yrkandena 2 och 3.

Reservation 11 (m, kd, c)

8. Kommunal näringsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi236 yrkande 5, 2002/03:Fi270 yrkandena 1, 2 och 4 och 2002/03:Fi285 yrkande 2.

Reservation 12 (m, fp)
Reservation 13 (kd)

9. Konkurrensneutralitet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi278 yrkande 4, 2002/03:Fi285 yrkande 5, 2002/03:Sk202, 2002/03:Sk212, 2002/03:Sk417 yrkande 20, 2002/03:So452 yrkande 3, 2002/03:N306 yrkande 22 och 2002/03: N396 yrkande 12.

Reservation 14 (m, kd)
Reservation 15 (fp, c)

10. Sammanhållningspolitiken

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi25 yrkande 8.

Reservation 16 (c)

11. Finansieringsprincipen och statsbidragen

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkandena 3 och 6, 2002/03:Fi25 yrkandena 1 och 4 och 2002/03:So11 yrkande 3.

Reservation 17 (kd, c)

12. Civilstånd och tjänstepension

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi282.

13. Insatser för personer med funktionshinder

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 8, 2002/03:Fi25 yrkande 6 och 2002/03:Fi27 yrkande 2.

Reservation 18 (m, fp)
Reservation 19 (kd, c)

14. Personal i skolan

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 6.

Reservation 20 (fp)

15. Kommunal fastighetsavgift

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi24 yrkande 1.

Reservation 21 (kd)

16. Balanskravet för kommunerna

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi27 yrkande 10 och 2002/03: Fi270 yrkande 3.

Reservation 22 (fp)

17. Kommunernas skattebas

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi25 yrkande 2.

Reservation 23 (c)

18. Hälsoförsäkring

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi26 yrkande 3.

Reservation 24 (m)

19. Allmän förskola

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 7.

Reservation 25 (fp)

20. Missbrukarvård

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 3.

Reservation 26 (fp)

21. Kommuner och landsting som arbetsgivare

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 5.

Reservation 27 (fp)

22. Folkhälsoarbetet

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 9.

Reservation 28 (fp)

23. Kostnaderna för socialbidrag

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 4.

Reservation 29 (fp)

Stockholm den 27 maj 2003

På finansutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Fredrik Reinfeldt (m), Karin Pilsäter (fp), Sonia Karlsson (s), Agneta Ringman (s), Gunnar Axén (m), Tommy Waidelich (s), Lena Ek (c), Hans Hoff (s), Tomas Högström (m), Agneta Gille (s), Bo Bernhardsson (s), Gunnar Nordmark (fp), Olle Sandahl (kd), Siv Holma (v), Per-Olof Svensson (s) och Mikael Johansson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar finansutskottet följande förslag:

– Regeringens skrivelse 2002/03:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn samt de motioner som väckts med anledning av skrivelsen (bilaga 1).
– Proposition 2002/03:100 yrkandena 6–8 samt de motionsyrkanden som väckts med anledning av dessa förslag (bilaga 1).
– Motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2002 (bilaga 1).
– Ett motionsyrkande som väckts med anledning av Riksdagens revisorers skrivelse 2002/03:RR4, angående nationella mål i kommunernas äldreomsorg.
– Regeringens förslag i proposition 2002/03:100 punkt 7 om lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m. (bilaga 2).

Yttranden från andra utskott

Yttranden över skrivelsen samt över motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde har inkommit från

– socialutskottet (2002/03:SoU4y).
– utbildningsutskottet (2002/03:UbU2y)

Yttrandena återfinns i bilagorna 3 och 4.

Utskottets överväganden

1 Skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn

Utskottets förslag i korthet
Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2002/03:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Regeringens skrivelse

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat sig om betydelsen av en väl fungerande uppföljning av den kommunala sektorn. Regeringens årliga skrivelse, Utvecklingen inom den kommunala sektorn, utgör med sin övergripande redovisning av läget i kommunsektorn ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Redovisningen av de olika kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. 2001. Den ekonomiska redovisningen sträcker sig dock fram till 2002.

Den positiva resultatutvecklingen för kommunsektorn som pågick från 1996 till 2000 bröts genom en viss resultatförsämring 2001. Mellan 2001 och 2002 försämrades resultatet ytterligare. Nettokostnaderna ökade i jämn takt 1998–2000 med ca 15 miljarder kronor per år. Åren 2001 och 2002 var dock kostnadsökningarna ca 25 miljarder kronor per år. Kraftiga löneökningar, ökade kostnader för pensioner och avtalsförsäkringar är några förklaringar till de ökade kostnaderna. Även ökningen av sjukfrånvaron bidrog till att höja kostnaderna. Under 2002 utvecklades kommunsektorns skatteintäkter svagt eftersom skatteunderlaget minskade till följd av lägre sysselsättning.

Kommunernas ekonomiska resultat för 2002 uppgår enligt preliminära uppgifter till 3,2 miljarder kronor, vilket är en försämring sedan 2001 med 7,9 miljarder kronor. Räknas de extraordinära posterna bort uppgår resultatet till 0,8 miljarder kronor. År 2001 var motsvarande siffra 4,7 miljarder kronor.

Antalet kommuner med överskott ökade betydligt från 1996 till 2001, från ca 80 till ca 200. Det finns dock fortfarande ett stort antal kommuner som har ekonomiska svårigheter och antalet kommuner med underskott ökade något under 2002. Den kommungrupp som uppvisar bäst resultat 2002 är storstäder, men även landsbygdskommuner och glesbygdkommuner har sammantaget ett positivt resultat, vilket är en klar förbättring sedan 2001. Detta kan bero på att befolkningsminskningen stannat av i många av dessa kommuner. Den kommungrupp som uppvisar sämst resultat är förortskommunerna, som också försämrat sina resultat sedan 2001.

Landstingssektorn har uppvisat underskott varje år sedan 1994, och landstingens resultat försämrades liksom kommunernas 2002. Landstingen uppvisade ett underskott på 7,6 miljarder kronor 2002, vilket var en försämring med ca 4 miljarder kronor från året innan. År 2001 hade hälften av landstingen ekonomisk balans, men 2002 var det endast fem landsting som hade överskott i sin ekonomi. Stockholm och Skåne, med ca 3 miljoner invånare svarade för ca 80 % av landstingssektorns samlade underskott.

I skrivelsen görs en kortfattad beskrivning av omfördelningseffekterna av utjämningssystemet. Kommuner och lansting med en skattekraft som är lägre än genomsnittet och/eller som har sämre strukturella förutsättningar erhåller ett utjämningsbidrag från staten. Motsvarande avdrag görs från kommuner och landsting som har högre skattekraft än genomsnittet eller bättre strukturella förutsättningar. Omfördelningen inom inkomstutjämningen blir då något förenklat från storstadsregionerna till övriga kommuner, medan omfördelningen i kostnadsutjämningen är mer komplicerad att beskriva. Den sammanlagda omfördelningen i utjämningssystemet dvs. både kostnads- och inkomstutjämningen, innebär att det är kommunerna i Stockholms län som sammantaget betalar en avgift som uppgår till ca 15 miljarder kronor. Det finns dock kommuner i Stockholms län som sammantaget får ett bidrag och kommuner i övriga landet som sammantaget får betala en avgift. I september 2001 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté för att utreda vissa frågor rörande det kommunala statsbidrags- och utjämningssystemet (dir. 2001:73). Den ska bl.a. analysera hur kommuner och landsting med kraftig befolkningsminskning ska kunna upprätthålla en likvärdig verksamhet med övriga kommuner och landsting. Dessutom ska utredningen se över möjligheterna att förenkla systemet och se över hur intäktsförändringar för enskilda kommuner och landsting till följd av ändringar i statsbidrags- och utjämningssystemet efter 2004 ska hanteras. Uppdraget ska redovisas till regeringen i oktober 2003.

Sysselsättningen i kommuner och landsting var som högst 1991 och minskade fram till 1997. Sedan dess har sysselsättningen ökat med ca 40 000 årsarbetare. Kommunernas och landstingens köp av tjänster har ökat under 90-talet vilket påverkar antalet anställda i kommuner och landsting utan att påverka verksamhetens omfattning. Ökningen sedan 1997 av köpta tjänster motsvarar ca 30 000–40 000 årsarbetare.

Ökningen av sjukfrånvaron de senaste åren har varit särskilt stor i kommuner och landsting. En orsak till detta kan vara skillnader i ålders- och könsfördelningen mellan olika sektorer. Kommunförbundet uppskattar att ungefär hälften av den ökade differensen beror på dessa faktorer. Den stora skillnaden mellan sektorerna skulle kunna bero på andra faktorer som på verkar sjuktalen t.ex. ändrade attityder till sjukskrivning, arbetsmiljöfaktorer och rehabiliteringsarbetets framgång. Sjukfrånvaron uppvisar också stora regionala skillnader. Den s.k. HpH-utredningen (SOU 2002:5) finner skillnaderna anmärkningsvärda och anser att de sannolika förklaringarna ligger i traditioner och inställning till sjukskrivning som ett försörjningsmedel, både

bland medborgare, läkare och försäkringskassor. Det finns emellertid kommuner i Norrland där sjuktalen är bland de lägsta i landet. Skillnaderna i sjuktalen indikerar att de går att påverka med mer aktiva åtgärder i samverkan mellan arbetsgivare, försäkringskassan och hälso- och sjukvården.

Skrivelsen innehåller vid sidan av presentationen av kommunsektorns ekonomi också en genomgång av de olika kommunala verksamheterna. Regeringen skriver att kvaliteten och innehållet inom hälso- och sjukvården är hög, och att såväl tillgängligheten som kvaliteten har förbättrats trots den svaga ekonomiska utvecklingen framför allt under första halvan av 1990-talet. De senaste åren har det skett stora omfördelningar av resurserna inom vården. Det har skett en övergång från sluten till öppen vård. Antalet patienter inom den slutna vården har blivit färre men de har samtidigt blivit alltmer vårdtunga och resurskrävande.

Vad gäller äldreomsorgen skriver regeringen att den offentliga omsorgens insatser främst riktas till ensamboende äldre med stort vårdbehov vilket innebär att anhöriga fått ta ett större ansvar för en växande grupp med mindre omfattande vårdbehov. Samtliga kommuner har under de tre senaste åren utvecklat stödformer för anhöriga med hjälp av statliga stimulansbidrag. Samverkan mellan kommuner och landsting inom äldrevården fortsätter att utvecklas. De insatser som hittills genomförts har dock inte varit tillräckliga för att avhjälpa bristerna i det medicinska omhändertagandet av dem som har hemsjukvård eller bor i särskilda boendeformer. Det är därför viktigt att de åtgärder som anges i de lokala handlingsplanerna genomförs.

Sedan prisregleringarna på tandvård avskaffades 1999 har priserna ökat mycket kraftigt, med ca 40 %, och det finns stora skillnader mellan olika landsting. Någon entydig förklaring till detta har inte redovisats. Riksförsäkringsverket genomförde 2002 en översyn av tandvårdspriserna i både folktandvården och den privata tandvården. Analysen av undersökningen var dock inte färdig i tid för att ingå i regeringens skrivelse.

Antalet personer med stöd enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), ökade från 2001 till 2002 med 1 500 personer till 48 600 personer. Uppgifter från SCB:s sammanställning av kommunernas räkenskapssammandrag för 2001 visar en total kostnad om 25,4 miljarder kronor för insatser till funktionshindrade (30,4 miljarder kronor inklusive statens ersättning för assistansersättning). Detta är en ökning med 1,8 miljarder (2,5 miljarder) jämfört med 2000. Den största ökningen gäller dock personer som beviljas assistansersättning enligt LASS. Den gruppen ökade från december 2000 till december 2001 med 1 165 personer till 10 849 personer. Ökningen beror främst på att personer över 65 år sedan den 1 juli 2001 har rätt att behålla assistansersättningen om de haft sådan före 65-årsdagen. Det finns problem i kommunerna främst med att ordna särskilt boende för funktionshindrade.

Antalet socialbidragstagare fortsätter att minska och är nu nere på 1991 års nivå. En viktig förklaring till detta är att arbetslösheten minskat under de senaste fem åren. Det är första gången sedan början av 1990-talet som samtliga komponenter, antalet bidragstagare, bidragsperiodens längd samt genomsnittligt bidrag per hushåll, bidrar till minskningen.

Ett sätt att bedöma kvaliteten inom förskolan är att undersöka personalens, föräldrarnas eller andra intressenters uppfattning om verksamheten. Skolverket startade 2002 en omfattande utvärdering av kvaliteten i förskolan. Resultaten av utvärderingen presenteras hösten 2003, men tidigare studier pekar på att den pedagogiska kvaliteten är hög. Antalet barn i förskolan ökade enligt Skolverkets första uppföljning av maxtaxereformen, som presenterades i mars 2003, med knappt 19 000 barn. Av dessa hade ca 15 000 barn en föräldraledig förälder. Det större antalet barn har dock inte påverkat storleken på barngrupperna. Den genomsnittliga barngruppen bestod våren 2001 av 17,5 barn. Barngruppernas storlek har ökat sedan 1980-talet men har enligt Skolverkets studie varit oförändrad de senaste två åren. Personaltätheten inom förskolan varierar kraftigt mellan kommunerna, från 3,1 till 8,6 barn per årsarbetare.

Förskoleklassen är en egen skolform för sexåringar. Deltagandet är frivilligt men kommunerna är skyliga att tillhandahålla platser. Andelen inskrivna barn läsåret 2002/03 var 94 %. Skolverkets utvärdering av införandet av förskoleklassen visade bl.a. att förskoleklassen i många fall hade tagit över grundskolans ämnesinriktade kunskapssyn och att den i det närmaste fungerar som ett första år i den påföljande grundskolan.

Antalet elever i grundskolan har ökat under hela 1990-talet och var läsåret 2002/03 drygt 1 miljon elever. Av dessa gick 5 % i fristående skolor. Andelen elever som gick ut grundskolan våren 2002 med behörighet att läsa vidare på ett nationellt program på gymnasieskolan var ca 90 %, vilket var oförändrat sedan 2001. Nästan var fjärde elev blev dock inte godkänd i alla ämnen, även det oförändrat sedan 2001. Lärartätheten, beräknad som antalet lärare per 100 elever uppgick 2002/03 till 7,9 vilket är mer än föregående läsår. Av lärarna hade 81 % pedagogisk utbildning, en viss minskning sedan 2001. Skolverkets uppföljning av de särskilda medlen som satsats för att öka lärartätheten i skolan visar att fler lärare har anställts, särskilt i grundskolan. Nästan 3 000 heltidtjänster tillkom under det första året.

Våren 2002 gick ca 81 % av eleverna ut årskurs 3 i gymnasieskolan med slutbetyg, vilket är en ökning med 1,5 % sedan föregående läsår. Av dessa elever hade 86 % grundläggande behörighet för universitets- och högskolestudier. Andelen ungdomar som börjar på högskolan före 25 års ålder har nästan fördubblats sedan slutet på 1980-talet, från 22 till 40 %. Läsåret 2002/03 tjänstgjorde drygt 26 000 lärare i gymnasieskolan, vilket var en ökning med 4 % från föregående år. Andelen pedagogiskt utbildade lärare minskade något från föregående år, till 78 %.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla att den årliga skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn är ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Skrivelsen ger enligt utskottets uppfattning en bred och fyllig beskrivning av utvecklingen i kommunsektorn och pekar såväl på områden med goda förhållanden i den kommunala verksamheten och ekonomin, som på områden som kräver förbättringar.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2002/03:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

2 Tillfälligt sysselsättningsstöd

Utskottets förslag i korthet
Utskottet tillstyrker regeringens förslag i den ekonomiska vårpropositionen att förstärka det tillfälliga sysselsättningsstödet 2003 och förlänga det till 2004. Därmed tillstyrker utskottet proposition 2002/03:100 yrkande 8 och avstyrker de aktuella motionsyrkandena. Jämför reservationerna 1 (m, c) och 2 (fp).

Regeringens förslag

Ett tillfälligt sysselsättningsstöd, bestående av ett generellt stöd och ett nyanställningsstöd, infördes för 2002 (bet. 2001/02:FiU26). Stödet beslutas av Riksskatteverket efter ansökan av kommuner och landsting, och tillgodoförs genom kreditering av skattekonto. För 2002 lämnas generellt stöd med ett belopp som motsvarar 1 % av lönekostnadsunderlaget för 2001. Hösten 2002 fattade riksdagen beslut om att förlänga stödet till 2003 (bet. 2002/03:FiU3). Mot bakgrund av de försämrade ekonomiska förutsättningarna för kommuner och landsting föreslår regeringen nu att det generella sysselsättningsstödet bör förstärkas för 2003 och förlängas till 2004 (yrkande 8). För 2003 föreslås det generella stödet ökas med 300 miljoner kronor. För 2004 föreslås stödet enbart utgå i form av ett generellt stöd så att även kommuner och landsting som kan behöva minska kostnaderna får del av hela stödet. För att upprätthålla konkurrensneutraliteten i valet mellan att bedriva verksamheten i egen regi eller på entreprenad bör en andel av kommunernas och landstingens kostnader för köpt verksamhet liksom tidigare ingå i underlaget för stödet. För 2004 kommer hela stödet att utgå som ett generellt stöd och uppgå till 3 miljarder kronor.

Motionerna

I motion Fi14 av Bo Lundgren m.fl. (m) avvisas regeringens förslag att förstärka det tillfälliga sysselsättningsstödet för 2003 och förlänga det till 2004 (yrkande 4).

Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslår i motion Fi15 att regeringens förslag ska avvisas och att riksdagen begär att regeringen i budgeten för 2004 presenterar ett förslag inom ramen för utgiftsområde 25, Allmänna bidrag till kommuner och landsting (yrkande 9).

Maud Olofsson m.fl. (c) avvisar i motion Fi17 regeringens förslag eftersom kommunerna behöver långsiktiga spelregler (yrkande 7). Tillfälliga stöd löser inga problem, anser motionärerna.

Finansutskottets ställningstagande

Kommunsektorns ekonomiska situation är ansträngd. Enligt Folkpartiets motion kommer också den förlängda sjuklöneperioden från den 1 juli 2003 att påverka kommunernas ekonomi negativt. Konsumtionsutgifterna har ökat kraftigt sedan 2000 samtidigt som skatteunderlaget inte ökat i samma takt. År 2002 var kommunsektorns finansiella sparande –8 miljarder kronor. I år beräknas det finansiella sparandet, främst tack vare höjda skattesatser, till 1 miljard kronor. Inkomstökningen beräknas emellertid dämpas betydligt 2004. Det finansiella sparandet för 2004 beräknas, trots en försiktig utgiftsökning, till –6 miljarder kronor.

Mot bakgrund av den besvärliga ekonomiska situationen i kommuner och landsting, som finansutskottet tidigare berört, ställer sig finansutskottet bakom regeringens förslag att förlänga det tillfälliga sysselsättningsstödet för år 2004. Finansutskottet ställer sig även bakom regeringens förslag om att förstärka det tillfälliga sysselsättningsstödet med 300 miljoner kronor för år 2003.

Med det anförda tillstyrker finansutskottet regeringens förslag, proposition 2002/03:100 yrkande 8 och avslår motionerna Fi14 (m) yrkande 4, Fi15 (fp) yrkande 9 samt Fi17 (c) yrkande 7.

3 Det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomster

Utskottets förslag i korthet
Utskottet tillstyrker regeringens förslag att låta det fasta beloppet på 200 kr vid beskattning av förvärvsinkomster, den s.k. 200-kronan, utgöra en kommunal inkomstskatt även vid 2005 års taxering, dvs. avseende 2004. Därmed tillstyrker utskottet proposition 2002/03: 100 yrkande 7.

Regeringens förslag

Inkomstskatt på förvärvsinkomster utgår bl.a. med ett fast belopp på 200 kr, den s.k. 200-kronan. 1999 beslutades att detta belopp inte ska utgöra en statlig, utan kommunal, inkomstskatt. Syftet har varit att stärka kommunernas och landstingens ekonomi. Regeringen föreslår att denna skatt även 2004 ska

utgöra en kommunal inkomstskatt. Lagförslaget är utformat på samma sätt som tidigare förslag om att 200-kronan ska vara en kommunal inkomstskatt i stället för en statlig. Förslaget innebär att kommunsektorns ekonomi förstärks med 1,3 miljarder kronor 2004.

Finansutskottets ställningstagande

I syfte att stärka kommunernas och landstingens ekonomi har den statliga skatten på förvärvsinkomster, som utgår med ett fast belopp på 200 kr, sedan 1999 beslutats utgöra en kommunal skatt. Utskottet anser, mot bakgrund av kommunsektorns ansträngda ekonomi, att det är väl motiverat att den s.k. 200-kronan beslutas utgöra en kommunal inkomstskatt även under 2004.

Med det anförda tillstyrker finansutskottet regeringens förslag, proposition 2002/03:100 yrkande 7.

4 Maxtaxa inom barnomsorgen

Utskottets förslag i korthet
Utskottet ställer sig bakom regeringes förslag till en höjning av de högsta avgifterna inom maxtaxan för barnomsorg. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag, prop. 2002/03:100 yrkande 6. Jämför särskilt yttrande 1 (m, kd, c).

Regeringens förslag

För att begränsa statens utgifter föreslår regeringen att de högsta avgifterna i maxtaxan inom barnomsorgen höjs fr.o.m. den 1 januari 2004. För att statsbidrag ska lämnas ska avgiften per månad i förskoleverksamheten (förskola och familjedaghem) vara högst tre, två, och en procent av hushållets avgiftsgrundande inkomst för det första, andra, respektive tredje barnet i familjen. Avgiften får dock inte överstiga 1 260, 840 och 420 kronor i månaden för det första, andra respektive tredje barnet i förskoleverksamheten.

I skolbarnsomsorgen får avgiften per månad vara högst två, en, och en procent av hushållets avgiftsgrundande inkomst för det första, andra, respektive tredje barnet i familjen för att statsbidrag ska lämnas. Avgiften får dock inte överstiga 840 kr i månaden för det första, och 420 kr i månaden för det andra respektive tredje barnet i skolbarnomsorgen.

Förslaget innebär att avgifterna höjs för hushåll med avgiftsgrundande inkomster över 38 000 kr i månaden. Eftersom de höjda avgifterna innebär möjlighet till ökade avgiftsinkomster för kommunerna avser regeringen att sänka det statsbidrag som lämnas till kommuner som tillämpar maxtaxan med 240 miljoner kronor per år från 2004.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet ställer sig bakom regeringes förslag till en höjning av de högsta avgifterna inom maxtaxan för barnomsorg. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag, proposition 2002/03:100 yrkande 6.

5 Utjämningssystemet

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker ett antal motionsyrkanden om att utjämningssystemet för kommuner och landsting ska förändras, utredas eller avskaffas. Jämför reservationerna 3 (m), 4 (fp), 5 (kd) och 6 (c).

Motionerna

I motion Fi24 av Olle Sandahl m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om att reformera utjämningssystemet för kommuner och landsting (yrkande 4). En invånare i Sverige ska kunna få lika god sjukvård och kommunal service oavsett var han eller hon bor. Rimliga skillnader i servicenivå, effektivitet och skattesats ska inte kompenseras, utan avgöras genom kommunalvalen. Motionärerna är kritiska till att utjämningen är inomkommunal och tillväxthämmande. Systemet är enligt motionärernas uppfattning heller inte i enlighet med grundlagens intentioner om den kommunala självstyrelsen.

I motion Fi25 av Lena Ek m.fl. (c) anförs att alla medborgare har rätt till likvärdig tillgång till skola, vård och omsorg. En väl fungerande kommunal skatteutjämning bidrar till att en grundläggande service och förutsättningar för tillväxt kan komma hela landet till del. Det nuvarande systemet fungerar generellt sett bra men det nuvarande systemets tekniska konstruktion kan ibland leda till effekter som kan anses tillväxthämmande. En utredning bör tillsättas för att se över systemets tekniska konstruktion och komma till rätta med vissa negativa marginaleffekter (yrkande 3).

Karin Pilsäter m.fl. anser i motion Fi27 (fp) att ett utjämningssystem är nödvändigt för att kommuner och landsting ska ha likvärdiga förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet. Det nuvarande systemet har dock flera brister. Det hämmar tillväxt, det är svårgenomträngligt och oförutsägbart. Motionärerna föreslår att den parlamentariska kommitté som för närvarande arbetar med vissa frågor kring utjämningssystemet borde utreda möjligheten att minska antalet faktorer i systemet, samt möjligheten att utjämningen sker genom statens försorg (yrkande 11). Dessutom, föreslår motionärerna, borde riksdagen besluta om att en helt utomstående, oberoende granskare ska göra en förutsättningslös utvärdering av utjämningssystemet (yrkande 12).

Dagens utjämningssystem har direkt skadliga effekter för samhällsekonomin och bör avskaffas, anser Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) i motion Fi26. Utjämningssystemet är inte heller förenligt med grundlagens lydelse. I avvaktan på att systemet avskaffas bör vissa förändringar göras från 2004 föreslår motionärerna. Kommuner och landsting som haft en relativ skatte-

kraftstillväxt från taxeringen 2002 och framåt får behålla denna medan kommuner som tappar skattekraft får kompensation. Ett landsting ska 2004 betala högst 10 % av sin relativa skattekraft i inkomstutjämningsavgift, och från 2005 högst 7 % (yrkande 4).

Henrik Westman framhåller i motion Fi206 (m) att nuvarande utjämningssystem är ett exempel på statens övergrepp på det kommunala självstyret. Ingen kommun ska tvingas höja skatten för att finansiera en annan kommuns åtaganden (yrkande 1).

Finansutskottets ställningstagande

Motsvarande förslag behandlades och avstyrktes av finansutskottet hösten 2002 i betänkande 2002/03:FiU3 avsnitt 6. Utskottet har även dessförinnan vid upprepade tillfällen behandlat och avstyrkt liknande förslag, t.ex. hösten 2000 (bet. 2000/01:FiU3), våren 2001 (bet. 2000/01:FiU29), hösten 2001 (bet. 2001/02:FiU3) och våren 2002 (2001/02:FiU19). Finansutskottet har inte ändrat uppfattning i frågan. Utskottet vill dessutom erinra om att det pågår ett arbete av den av regeringen tillsatta parlamentariska kommittén som ska utreda vissa frågor rörande det kommunala statsbidrags- och utjämningssystemet. Dess uppdrag ska redovisas i oktober 2003. Utskottet finner ingen anledning att föregå resultatet av denna utredning.

Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi24 (kd) yrkande 4, Fi25 (c) yrkande 3, Fi26 (m) yrkande 4, Fi27 (fp) yrkandena 11 och 12 samt Fi206 yrkande 1.

6 Pengsystem och alternativa driftsformer

Utskottets förslag i korthet
Med hänvisning till att förslag om att införa nationella pengsystem för bl.a. skola nyligen avstyrkts av riksdagen avstyrker finansutskottet motsvarande yrkanden. Utskottet konstaterar att medborgarna redan i dag har stor frihet att välja skola, samt att kommunerna har goda möjligheter att själva avgöra hur man vill organisera sin verksamhet. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandena. Jämför reservationerna 7 (m), 8 (fp), 9 (kd) och 10 (c).

Motionerna

I motion Fi26 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) framhålls att kommunerna i största möjliga mån bör delegera till medborgarna att de själva ska få möjlighet att välja utförare av välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg. Detta ska göras möjligt genom pengsystem som finansieras av staten (yrkande 2). Motionärerna framhåller att Moderaterna har föreslagit olika former av pengsystem, t.ex. skolpeng och äldrepeng. Dessa system gör det möjligt för medborgarna att välja själva. Kommunen har möjlighet att själv producera välfärdstjänster, som en bland flera producenter, och medborgaren har rätt

och möjlighet att vända sig till den producent man föredrar. Den nationella skolpengen finansieras av staten och följer eleven. Ett sådant system leder till en process där eleverna söker sig till de skolor som håller högst kvalitet oavsett om dessa är kommunalt eller privat drivna, skriver motionärerna.

Ytterligare ett mål med pengsystemet är att göra utjämningssystemet överflödigt. När de stora utgifterna för vård, skola och omsorg försvinner mildras utjämningssystemets stora marginaleffekter, men det kommer fortfarande att krävas statsbidrag för att kompensera kommunerna för olika sociala behov. Motionärerna anser att det ska finnas oberoende tillsynsmyndigheter över t. ex. omsorgsverksamhet och skola. I situationer där enskilda entreprenörer av olika skäl inte kan etablera sig ska kommunen ha det yttersta ansvaret för att grundläggande välfärdstjänster finns att tillgå. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening (yrkande 5).

Karin Pilsäter m.fl. (fp) anser i motion Fi27 att de äldres möjligheter att välja service och vård bör ökas. Det ska vara möjligt att använda stödet från kommunen hos en valfri kvalitetsgodkänd vårdgivare, kommunal eller icke-kommunal. För att ge stöd åt en sådan förbättring borde valfrihetsprincipen skrivas in i socialtjänstlagen, både för boende och för hemtjänst (yrkande 1). Regeringen bör återkomma med ett förslag till sådan lagändring, anser motionärerna.

Motionärerna anför vidare att valfriheten, konkurrensen och kvaliteten måste stärkas inom skolan. En nationell skolpeng måste införas (yrkande 8). Ett sådant system skulle garantera likvärdighet mellan kommuner som i dag prioriterar skolan mycket olika, och det konkreta inflytandet över skolorna skulle föras över till de enskilda skolorna, rektorerna och lärarna. Möjligheten att välja mellan olika skolor höjer kvaliteten även i kommunala skolor. En fjärdedel av skolpengen reserveras för elever med behov av särskilt stöd, med annat modersmål än svenska och för elever i utsatta områden.

Olle Sandahl m.fl. (kd) anför i motion Fi24 att näringslivet måste vitaliseras så att använda skattepengar på ett effektivt sätt och snabbare kan ta till vara nya sätt att bedriva en viss verksamhet. Modeller för eget val är – om de används rätt – väl fungerande medel för att nå målet om kommuninvånarnas gemensamma bästa. Det viktigaste, anser motionärerna, är att medborgaren i så hög grad som möjligt ska kunna påverka sin situation och välja det alternativ av gemensamt finansierad service som passar honom eller henne bäst, samtidigt som tryggheten och kvaliteten är god (yrkande 5). I motion Fi284 (kd) finns ett motsvarande yrkande (yrkande 7).

I motion Fi25 av Lena Ek m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om att staten inte ska reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas (yrkande 7). Motionärerna anser att statliga restriktioner och regelverk håller tillbaka nyföretagandet, tillväxten och kvinnornas roll på arbetsmarknaden. Kommunerna och landstingen ska sträva efter att uppnå bästa möjliga kvalitet till lägsta möjliga pris. Konkurrens och mångfald inom det kommunala området är en utvecklingskraft som inte ska underskattas.

I motion N397 framhåller Martin Andreasson m.fl. (fp) att den offentliga sektorn måste utvecklas genom att medborgarna ges stora möjligheter att välja mellan olika utförare av olika slags välfärdstjänster. Privata och offentliga producenter ska kunna verka på lika villkor (yrkande 24). Staten ska inte hindra kommuner och landsting som är öppna för att pröva privata alternativ (yrkande 23). Det är viktigt, anför motionärerna, att kvaliteten på verksamheten följs upp. Därför måste kommuner och landsting göra fortlöpande uppföljningar av alla entreprenader på samma sätt som för sin egen verksamhet (yrkande 25).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet konstaterar att motionsyrkanden om införandet av nationell skolpeng har avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen vid ett flertal tillfällen såväl under föregående mandatperiod som under innevarande riksmöte. Utbildningsutskottet har ingen annan uppfattning nu. En nationell skolpeng ger inte de grundläggande förutsättningarna för att kraven på en likvärdig skola av hög kvalitet för alla elever ska kunna uppfyllas. Resurser till skolans verksamhet ska enligt utbildningsutskottet fördelas med utgångspunkt i de behov som enskilda elever, olika grupper av elever och skolor faktiskt har. Att schablonmässigt fördela skolpengen efter vissa kriterier är inte tillräckligt för den flexibilitet som är nödvändig för att skolan ska kunna bli likvärdig.

Enligt utbildningsutskottets mening finns det redan en omfattande valfrihet inom skolväsendet. Vid val till grundskolan ska kommunen vid fördelning av elever på olika skolor så långt som det är möjligt beakta föräldrarnas önskemål om att deras barn ska tas emot vid en viss skola. Detta gäller under förutsättning att inte andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. En kommun ska i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundutbildning kommunen inte är skyldig att svara, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Föräldrarna kan också som alternativ till den kommunala skolan välja en fristående skola.

I fråga om gymnasieskolor gäller att det inte finns någon inskränkning i rätten att välja en fristående skola. Om en elev tas in till utbildning vid en fristående gymnasieskola är hemkommunen alltid skyldig att lämna bidrag om Skolverket förklarat skolan bidragsberättigad. Däremot är hemkommunen inte skyldig att betala interkommunal ersättning för en elev som vill genomgå en gymnasieutbildning i en annan kommuns skola om hemkommunen kan erbjuda samma program eller nationellt fastställda inriktning och eleven inte på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den andra kommunen. När det gäller val mellan olika skolor som har samma program i hemkommunen finns det inga centrala bestämmelser. I övrigt kan nämnas att det finns ett stort antal riksrekryterande utbildningar. Gymnasiekommittén lämnar i sitt betänkande *Åtta vägar till kunskap – en ny*

struktur för gymnasieskolan (SOU 2002:120) förslag om utökade möjligheter för elever att söka utbildning även utanför hemkommunen. Kommitténs betänkande är för närvarande på remiss.

När det gäller frågan om valfrihet inom barnomsorgen har utbildningsutskottet nyligen behandlat frågan i betänkandet *Förskolan* (bet. 2002/03: UbU9). Utskottet framhöll då att det råder mångfald inom barnomsorgen i dag och pekade bl.a. på att den enskilda verksamheten ökat kraftigt under 1990-talet, bl.a. i form av föräldrakooperativ och i bolagsform. I skollagen anges att det i kommunens ansvar att tillhandahålla verksamhet ligger att ta skälig hänsyn till vårdnadshavarens önskemål om verksamhetsform. Detta innebär att föräldrar skall ha en rimlig valmöjlighet mellan de verksamhetsformer som finns. Det kan noteras att Skollagskommittén i sitt betänkande *Skollag och likvärdighet* (SOU 2002:121) föreslår en utvidgning av kommunernas skyldighet att lämna bidrag till enskilda förskolor. Skollagskommitténs förslag är för närvarande på remiss.

Med hänvisning till ovanstående anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka motionerna Fi26 (m) yrkandena 2 och 5, Fi27 (fp) yrkande 8, Fi24 (kd) yrkande 5 och Fi25 (c) yrkande 7.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet skriver att motionsyrkanden om en äldrepeng och om att en valfrihetsprincip ska skrivas in i socialtjänstlagen nyligen har behandlats och avstyrkts i betänkande 2002/03:SoU9 (s. 14–19 och 23–26, rskr. 2002/03:134 och 135) och att utskottet inte har ändrat inställning i dessa frågor. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionerna Fi26 (m) yrkande 2 (delvis) och Fi27 (fp) yrkande 1.

Finansutskottets ställningstagande

Yrkanden om att införa en nationell skolpeng har upprepade gånger avslagits av riksdagen, såväl under förra mandatperioden som under innevarande riksdagsår. Finansutskottet ser i likhet med utbildningsutskottet ingen anledning att nu göra en annan bedömning av frågan. Beträffande möjligheterna för medborgarna att välja skola anser finansutskottet liksom utbildningsutskottet att det redan i dag finns betydande valmöjligheter, såväl inom förskolan och grundskolan som inom gymnasieskolan.

Vad gäller äldrepolitiken noterar finansutskottet att regeringen i sin skrivelse 2002/03:30 *Uppföljning av den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken* aviserar en översyn och utvärdering av äldreomsorgen. Regeringen anser att det är angeläget att äldreomsorgens förutsättningar att erbjuda en god vård och omsorg med hög tillgänglighet ses över, och att förändringar genomförs vid behov.

De senaste 10 åren har antalet entreprenader och köp av platser i enskild regi inom äldreomsorgen expanderat kraftigt. Både Socialstyrelsen och Svenska Kommunförbundet följer utvecklingen inom området. Finansutskottet vill framhålla att kommuner som så önskar har möjligheter att införa

system för valfrihet inom t.ex. hemtjänst och äldreomsorg. Finansutskottet anser att frågan om hur kommunerna väljer att organisera sin verksamhet, inom de ramar som ges av de nationella målen och kvalitetskraven, i hög grad är en fråga för den kommunala självstyrelsen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi24 (kd) yrkande 5, Fi25 (c) yrkande 7, Fi26 (m) yrkandena 2 och 5, Fi27 (fp) yrkandena 1 och 8, Fi284 (kd) yrkande 7 samt N397 yrkandena 23–25.

7 Kommunal självstyrelse

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker motionsyrkanden om bl.a. förstärkt grundlagsskydd för den kommunala självstyrelsen. Jämför reservation 11 (m, kd, c).

Motionerna

Landstingen och de lokala regionala självstyrelseorganen måste stärkas, anser Lena Ek m.fl. (c) i motion Fi25. Det är naturliga inslag för den utvecklingen att låta landsting och regionala organ ta en ledande roll för tillväxten i regionen, och som huvudman i vården. Den regionala nivån, liksom kommunerna, har haft en hög kostnadsutveckling. Belastningen på landstingens organisation ökar dessutom av personalbristen samt ökade krav på tillgänglighet och stärkt primärvård. Positiva erfarenheter från t.ex. Finsam/Socsamprojekt har inte tagits om hand av regeringen. Motionärerna anser att det är viktigt att stimulera den lokala och regionala nivåns utveckling till ett aktivt folkstyre (yrkande 5).

I motion Fi26 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) framhålls att den kommunala självstyrelsen är viktig och måste värnas och utvecklas samtidigt som medborgarna ges större möjligheter till valfrihet. Motionärerna anser att regeringens politik gör kommunerna till rena verkställighetsorgan åt staten, samtidigt som den kommunala självstyrelsen inskränks genom beslut som syftar till att förhindra borgerliga majoriteter att genomföra sin politik. Detta urholkar successivt den kommunala demokratin och det meningsfulla med att ta ansvar för det gemensamma på kommunal nivå, anser motionärerna. Den kommunala självstyrelsen behöver därför förstärkas. Det framstår som angeläget, anser motionärerna, att den kommunala självstyrelsen förstärks i grundlagen (yrkande 1).

I motion Fi284 av Olle Sandahl m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om en maktfördelning enligt subsidiaritetsprincipen (yrkande 3). Detta innebär enligt motionärerna att samhällets olika delar följer ett subsidiärt mönster. Kommunerna ska vara subsidiära (stödjande) gentemot de gemenskaper som bygger upp kommunerna, och staten ska i sin tur vara subsidiär gentemot kommunerna och regionerna. Bevisbördan ligger t.ex. på staten i förhållande till kommunerna att motivera varför staten ska ta över en uppgift som ligger

eller borde ligga på kommunerna. En logisk konsekvens av denna syn är att regering och riksdag medverkar till att skapa en ekonomiskt stabil grund för den lokala självstyrelsen så att den kommunala sektorn blir mindre sårbar för konjunktursvängningar.

Motionärerna anser också att den kommunala självstyrelsen behöver en kraftfull rättslig kompetens för att kommunerna ska kunna utöva den. I dag kan kommuner fatta beslut, men om riksdag och regering vill kan man inskränka kommunernas beslutanderätt i olika avseenden. Därmed urholkas regeringsformen som ger den kommunala självstyrelsen dess ställning. Detta är inte acceptabelt, anser motionärerna. Regeringsformen behöver tydliga och avgränsade bestämmelser om den kommunala beslutskompetensen. Kommunerna ska också ha rätt att hävda sitt av grundlagen fastlagda kompetensområde gentemot regering och riksdag (yrkande 2).

Det är viktigt, framhåller Olle Sandahl m.fl. (kd) i motion Fi24, att slå vakt om kommunernas möjligheter att ta sitt ansvar för bostadsförsörjningen. Det är kommunerna, inte staten, som ska fatta beslut om de kommunala bostadsföretagen. Någon särskild lagstiftning för försäljning av kommunala bostadsföretag är inte nödvändig. Av respekt för den kommunala självstyrelsen vill motionärerna avskaffa de lagar som regeringen drivit igenom för att begränsa kommunernas kontroll över bostadsförsörjningen och de egna bostadsbolagen (yrkande 2).

Finansutskottets ställningstagande

Angående förslagen om den kommunala självstyrelsens ställning hänvisar utskottet till konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU12 i vilket frågan behandlades ingående. Där framförde konstitutionsutskottet bl.a. att det generellt sett gäller att staten och kommunerna samverkar på skilda områden och i olika former för att uppnå gemensamma samhälleliga mål, och att det utifrån detta synsätt varken är lämpligt eller möjligt att en gång för alla dra orubbliga och preciserade gränser i grundlag kring en kommunal självstyrelsesektor. Arbets- och befogenhetsfördelningen mellan stat och kommun måste i stället i ganska vid omfattning kunna ändras i takt med samhällsutvecklingen.

Frågor om lagen om allmännyttiga bostadsföretag behandlades av bostadsutskottet i betänkande 2002/03:BoU1. Det är bostadsutskottets uppfattning att de allmännyttiga företagen är ett av de viktigaste medlen för att uppfylla det bostadspolitiska målet. Det gäller för i princip alla delar av målet, dvs. både kravet på goda bostäder till rimliga kostnader och de delar som är inriktade på bebyggelsemiljön. En förutsättning för att det allmännyttiga bostadsbeståndet även i fortsättningen ska kunna bidra till måluppfyllelsen är givetvis att det inte säljs ut i stor skala, anförde bostadsutskottet.

Finansutskottet instämmer i konstitutionsutskottets och bostadsutskottets uppfattningar i de aktuella frågorna och anser inte att några uttalanden från riksdagens sida är befogade.

Med det anförda avstyrker finansutskottet motionerna Fi24 (kd) yrkande 2, Fi25 (c) yrkande 5, Fi26 (m) yrkande 1 samt Fi284 (kd) yrkandena 2 och 3.

8 Kommunal näringsverksamhet

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker motionsyrkanden om bl.a. att avveckla kommunala bolag, kommunal skatteplanering och att utreda motiv för kommunalt minoritetsägande. Jämför reservationerna 12 (m, fp) och 13 (kd).

Motionerna

I motion Fi270 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhålls att motionärerna vill verka för att den kommunala bolagssektorn på sikt i huvudsak avvecklas. Kommuner ska koncentrera sig på sina kärnuppgifter och inte bedriva affärsverksamhet, särskilt inte när den stöttas av skattebetalarnas pengar. Det finns flera goda skäl till detta. Kommunala bolag konkurrerar inte på samma villkor som privata företag. De behöver inte ha lika höga avkastningskrav, de har tillgång till billiga krediter tack vare kommunal borgen och det finns risker för t.ex. jäv vid upphandlingar. Dessutom riskeras skattebetalarnas pengar genom alltför vidlyftiga affärer (yrkande 1). Motionärerna begär också att regeringen lägger fram förslag som sätter stopp för kommunal skatteplanering genom koncernbildning. Motionärerna anser att det är helt oacceptabelt att kommuner kvittar vinster mot förluster mellan olika bolag i den kommunala koncernen och på så sätt ägnar sig åt avancerad skatteplanering (yrkande 2). Motionärerna anser vidare att det är oroande att det under senare år tillkommit alltfler bolag där kommunen är minoritetsägare. Det gynnar varken kommunens innevånare eller privata företag att kommunens ekonomiska intressen växer samman med privata företag, och den kritik som riktas mot kommunala bolag gäller givetvis även bolag där kommunen är minoritetsägare. Det ökande antalet bolag där kommuner är minoritetsägare kan tyda på att kommuner försöker undvika kritik för sin bolagsverksamhet. Motionärerna anser att skälen för att antalet minoritetsägda bolag ökar bör granskas (yrkande 4).

I motion Fi236 av Mikael Odenberg m.fl. (m) anförs att det finns stora problem med den kommunala näringsverksamheten. Det finns en lång rad exempel på näringsverksamhet som bedrivs i bolag eller förvaltningsform med kraftiga skattesubventioner och därmed tvingar de privata alternativen att konkurrera med verksamheter som bedrivs på helt andra ekonomiska villkor. Det finns också svårigheter att upphandla korrekt när kommunen själv deltar i anbudsgivningen. Kommunala bolag är också ett demokratiproblem eftersom möjligheterna till insyn är begränsade. Kommunerna försöker ofta kringgå kommunallagens olika restriktioner genom bolagsbildningar. Motionärernas principiella uppfattning är att kommuner och landsting bör avveckla

sin näringsverksamhet, oavsett om den drivs i bolags- eller förvaltningsform. En sådan förändring kommer att ta mycket lång tid, varför det är viktigt att genast göra vissa ändringar för att begränsa skadeverkningarna av den kommunala näringsverksamheten. Motionärerna föreslår en lagstadgad utmaningsrätt som innebär en skyldighet för kommuner och landsting att upphandla varje verksamhet, förutom myndighetsutövning, när en företagare så begär (yrkande 5).

Olle Sandahl m.fl. (kd) föreslår i motion Fi285 att kommunalt och statligt ägande bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar eller skulle kunna konkurrera och där inte sociala eller hälsomässiga hänsyn motiverar ett offentligt ägande (yrkande 2). Kommuner och myndigheter bedriver i stor utsträckning näringsverksamhet på konkurrensmarknader, hävdar motionären, trots att kommunallagen i princip förbjuder dem att göra så.

Finansutskottets ställningstagande

I betänkande 2001/02:KU14 behandlade konstitutionsutskottet frågor om kommunal affärsverksamhet och formen för kommunal verksamhet och hänvisade tillbaka till sina betänkanden 200/01:KU6 och 1998/99KU24. Konstitutionsutskottet vidhöll sina tidigare uppfattningar att det inte finns skäl att införa regler som förbjuder eller begränsar kommunala företag. Utskottet ansåg också att den kommunala verksamheten i största möjliga utsträckning bör bedrivas i nämndform, men att det även finns skäl som talar för bolagsformen. Utskottet ansåg vidare att det är verksamhetens speciella förutsättningar och den samlade kommunala nyttan som bör vara utgångspunkten för organisatoriska överväganden. Det fanns heller inte skäl, ansåg konstitutionsutskottet, att ändra kommunallagen om inskränkningar i rätten att bilda bolag eller om avveckling av kommunala bolag. Det behövs heller inga preciseringar av kommunallagens regler om den kommunala kompetensen beträffande kommunal näringsverksamhet, skrev utskottet.

Finansutskottet har också vid upprepade tillfällen uttalat att kommuner och landsting inom ramen för nuvarande regelsystem ska ha frihet att organisera sin verksamhet på det sätt som bedöms lämpligt med utgångspunkt från respektive verksamhets förutsättningar. Beträffande de kommunala bolagens förhållande till skattelagstiftningen har finansutskottet tidigare anfört att kommunala bolag givetvis ska behandlas på samma sätt som privata bolag. Finansutskottet delar konstitutionsutskottets uppfattning samt vidhåller sina egna tidigare ställningstaganden. Utskottet ser alltså ingen anledning att göra några uttalanden eller begära några nya utredningar avseende dessa frågor.

Med det anförda avstyrker finansutskottet motionerna Fi236 (m) yrkande 5, Fi270 (fp) yrkandena 1, 2 och 4 samt Fi285 (kd) yrkande 2.

9 Konkurrensneutralitet

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker motionsyrkanden om konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat produktion av välfärdstjänster. Jämför reservationerna 14 (m, kd) och 15 (fp, c).

Motionerna

Chris Heister m.fl. (m) hävdar i motion So452 att det i praktiken förekommer kraftiga, konkurrenssnedvridande subventioner till folktandvården. Folktandvården kan – till skillnad från privatpraktiker – driva sin verksamhet med underskott. För att de totala tandvårdskostnaderna, både för patienten och för det offentliga, ska kunna hållas under kontroll är det viktigt att reformera tandvården så att konkurrensen fungerar bättre (yrkande 3).

I motion N306 av Maud Olofsson m.fl. (c) anförs att entreprenörer inom den offentliga sektorn ska behandlas lika som verksamheter som bedrivs av kommuner och landsting. Arbetsgivaravgifterna ska vara desamma för offentliga och privata arbetsgivare, och samma regler för mervärdesskatt ska gälla. Privata och offentliga aktörer inom den offentliga sektorn ska jämställas skattemässigt (yrkande 22).

Carl-Axel Johansson (m) anför i motion Sk202 att verksamheter inom privat driven sjukvård, tandvård och andra sjukvårdsverksamheter inte är momsredovisningsskyldiga, vilket innebär att investeringar blir 25 % dyrare än för kommuner och landsting. Ett sätt att minska dessa investeringskostnader vore att skriva av mervärdesskatten i dess helhet under inköpsåret. Regeringen bör utreda denna fråga. I en annan motion, Sk212 (m) anför samma motionär att konkurrensen inom vården snedvrids eftersom offentligt driven verksamhet har ett momskompensationssystem vilket inte privata verksamheter får del av. Läkemedel kan i dag inte säljas momsfritt till sjukvårdsinrättningar som inte bedriver sluten vård. Utgifter för läkemedel blir 25 % dyrare för privat driven vård utan att detta kan kompenseras i patientavgifterna. Regeringen bör verka för en förändring av EU:s regler så att försäljning av läkemedel till sjukvårdsinrättningar inte momsbeläggs.

I motion Sk417 anför Lennart Hedquist (m) att privata alternativ kommer i ett sämre konkurrensläge än offentliga på grund av mervärdesskattereglerna. Enligt EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv är sjukhusvård, tandvård, undervisning, social omsorg m.m. undantagna från mervärdesskatt. Detta är givetvis för att inte höja kostnaderna för medborgaren, men får också till konsekvens att ingående moms inte får dras av. Den blir därmed en kostnad i verksamheten. Offentliga institutioner har emellertid – till skillnad från privata – full kompensationsrätt för den ingående mervärdesskatten. Motionären anser att Sverige inom EU borde agera för en förändring av det sjätte mervärdesskattedirektivet så att konkurrens stimuleras i stället för att motarbetas (yrkande 20).

I motion N396 av Ingegerd Saarinen (mp) begärs en utredning av på vilka sätt den offentliga omsorgen och sjukvården har ett ekonomiskt konkurrensövertag gentemot den privata. Motionären pekar på att den offentliga sjukvården får tillbaka den mervärdesskatt som den betalat in till staten, medan den privata vården inte åtnjuter samma förmån. Den privata och offentliga vården ska ha samma möjligheter, anser motionären (yrkande 12).

Karin Pilsäter (fp) anför i motion Fi278 att privata och offentliga alternativ behandlas olika i momshänseende. Kommunkontosystemet ser till att konkurrensneutralitet uppnås mellan olika kommuners villkor. Däremot kvarstår enligt motionären problemet att privata alternativ som har offentlig finansiering inte behandlas likvärdigt med motsvarande verksamhet i offentlig regi. Eftersom kommunen har rätt att dra av ingående moms för kostnader i sina skolor och dagis får dessa ett lägre kostnadsläge än privata alternativ som saknar sådan avdragsrätt. Det blir alltså, allt annat lika, dyrare med enskild drift. Motionären anser att konkurrensneutralitet bör uppnås, t.ex. genom ytterligare reformering av kommunkontosystemet (yrkande 4).

I motion Fi285 av Olle Sandahl m.fl. (kd) föreslås att regeringen genast lägger fram förslag som skapar konkurrensneutralitet mellan offentliga och privata utförare av icke skattepliktig verksamhet (yrkande 5).

Finansutskottets ställningstagande

I flera motioner hävdas att privat och offentligt producerade tjänster inom icke skattepliktig verksamhet, t.ex. vården och skolan, missgynnas i mervärdesskattehänseende. Kommuner och landsting får full kompensation för mervärdesskatt för ingående varor och tjänster. En privat producent, däremot, måste betala moms på den ingående varan eller tjänsten och har inte någon avdragsrätt. Den ingående mervärdesskatten blir därmed en kostnad i verksamheten. Eftersom slutprodukten/tjänsten är icke skattepliktig har producenten inte rätt att ta ut mervärdesskatt av köparen. Den privata producenten av tjänsten blir i mervärdesskattehänseende att betrakta som en slutanvändare. Effekten av systemet är enligt motionärerna att konkurrensen snedvrids och att privata alternativ missgynnas. Friskolor, privata vårdgivare m.fl. kan, allt annat lika, inte erbjuda sina tjänster till ett lika lågt pris som om de producerats i offentlig regi, hävdas i motionerna.

Kommunkontosystemet har till uppgift att skapa konkurrensneutralitet mellan privat och offentligt producerade tjänster inom icke skattepliktig verksamhet. I systemet finns i dag mekanismer för att undanröja just de problem som motionärerna pekar på. När en kommun eller ett landsting köper tjänster inom icke skattepliktig verksamhet har man rätt till ersättning ur kommunkontosystemet med 6 % av det belopp som betalats till den privata operatören. Denna 6-procentiga ersättning är beräknad just för att kompensera för det förhållandet att den privata producenten inte kan dra av ingående mervärdesskatt. Ersättningen från kommunkontosystemet tillfaller kommunen eller landstinget, som sedan har rätt att avgöra hur den ska disponeras. Ersättningen kan, men behöver inte, återföras direkt till den aktuella verk-

samheten. Systemet innebär således att när kommunen eller landstinget upphandlar en tjänst inom icke skattepliktig verksamhet blir kommunens eller landstingets kostnad i praktiken densamma om det privata alternativet är 6 % dyrare. Det är riktigt, som motionärerna hävdar, att en privat producerad tjänst blir dyrare än en offentligt producerad, eftersom entreprenören saknar avdragsrätt för ingående moms. Detta betyder emellertid inte att det privata alternativet är dyrare för den kommun eller det landsting som upphandlar tjänsten. Kostnaden för kommunen eller landstinget blir densamma om det privata alternativet är 6 % dyrare, när kompensationen från kommunkontosystemet beaktats.

Ett sätt att lösa frågan om konkurrensneutralitet, som skulle göra kommunkontosystemet överflödigt, vore att belägga de icke skattepliktiga tjänsterna med mervärdesskatt. Då skulle behandlingen av offentligt och privat producerade tjänster bli likställd, och alla producenter skulle ha rätt att göra avdrag för ingående mervärdesskatt. Detta har diskuterats i betänkandet *Kommunkontosystemet och rättvisan* (SOU 1999:133 s. 131 ff.) varvid konstaterats att en sådan ordning inte vore förenlig med EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv. Utskottet har tidigare behandlat yrkanden om att Sverige bör verka för en förändring av det sjätte mervärdesskattedirektivet. Riksdagen uttalade hösten 2000 (bet. 2000/01:FiU3 s. 20–24) att en förändring av direktivet inte var rimlig inom en överskådlig framtid, och att utskottet utgick från att regeringen bevakar möjligheterna till en förändring av direktivet i framtiden.

I proposition 2001/02:112 *Förändringar i kommunkontosystemet* skrev regeringen att kommunkontosystemet löser merparten av de konkurrensneutralitetsproblem inom kommunsektorn som momsbestämmelserna skapar. Regeringen konstaterade dock att det fanns återstående problem. Det kan uppstå inlåsningseffekter för privata huvudentreprenörer eftersom de inte har rätt att dra av mervärdesskatt som underentreprenörer debiterar. Det finns också särskilda problem vad gäller konkurrensneutraliteten inom tandvården där inga ersättningar går från kommun eller landsting till den privata tandvården. Eftersom en privat tandläkare inte har möjlighet att dra av ingående mervärdesskatt blir skatten en kostnad i verksamheten som måste överföras på kunden. Kostnaderna för kunden blir därmed högre hos en privat tandläkare än hos landstingets tandvård. Frågan har emellertid uppmärksammats speciellt och den lösning som regeringen valt är att landstingen på frivillig väg ska avstå från att återföra ersättningen från kommunkontosystemet till tandvården.

Våren 2002, i samband med behandlingen av proposition 2001/02:112 *Förändringar i kommunkontosystemet*, konstaterade finansutskottet att regeringen aviserat att man avser att återkomma med ett uppdrag om att analysera kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten. Utskottet förutsätter att arbetet bedrivs skyndsamt och ser mot denna bakgrund ingen anledning att för närvarande göra några uttalanden i frågan.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi278 (fp) yrkande 4, Fi285 (kd) yrkande 5, Sk202 (m), Sk212 (m), Sk417 (m) yrkande 20, So452 (m) yrkande 3, N306 (c) yrkande 22 samt N396 (mp) yrkande 12.

10 Sammanhållningspolitiken

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet noterar att det pågår ett omfattande arbete med att utforma EG:s regionalpolitik inför nästa programperiod som börjar 2007. Utskottet anser inte att något uttalande från riksdagen är nödvändigt och avstyrker därmed motionsyrkandet. Jämför reservation 16 (c).

Motionen

I motion Fi25 av Lena Ek m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om att regionernas självbestämmande, inflytande och delaktighet bör öka såväl i Sverige som inom EU (yrkande 8). Den förestående utvidgningen av EU kommer att ställa sammanhållningspolitiken på prov, skriver motionärerna. Det är viktigt att granska hur strukturfonderna har fungerat hittills. Det är också viktigt att på sikt komma ur dagens byråkratiska, ineffektiva och centralistiska system, anser motionärerna. EU:s strukturfonder kan aldrig ersätta en medveten och offensiv politik för regional utveckling. Regionerna behöver en tydlig nationell tillväxtstrategi för att på bästa sätt kunna ta till vara sina utvecklingsmöjligheter. Motionärerna vill reformera sammanhållningspolitiken inom EU, öka medlemsländernas ansvar för den regionala utvecklingen, minska byråkratin och öka effektiviteten inom strukturfondssystemet. Det är i första hand de mest fattiga och eftersatta regionerna som ska stöttas. Dessa finns främst i de nya medlemsländerna men även utsatta regioner i Skandinavien med långa avstånd och kärvt klimat bör ingå i sammanhållningspolitiken framöver. Regionernas självbestämmande, inflytande och delaktighet bör öka såväl i Sverige som inom EU.

Tidigare riksdagsbehandling

Näringsutskottet gjorde hösten 2001 ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2001/02:NU2). Utskottet anförde bl.a. att man ansåg det vara viktigt att en reform kommer till stånd inför nästa programperiod (som börjar 2007) och att regionalpolitikens inriktning måste ändras och dess omfattning minskas. Regionalstödet till de nuvarande medlemsländerna måste tydligt reduceras till förmån för kandidatländerna.

I budgetpropositionen för 2003 berörde regeringen kortfattat EG:s framtida sammanhållningspolitik men kommenterade inte riksdagens uttalande. Av denna anledning gjorde riksdagen ännu en gång ett motsvarande tillkännagivande, genom att en reservation vann kammarens bifall (NU2002/03:NU2, res. 2).

I reservationen anfördes att EG:s regionalpolitik (sammanhållningspolitik) behöver reformeras inför nästa programperiod och att det är viktigt att reformen förbereds redan nu. Inriktningen på politiken måste ändras och omfattningen minskas. Regionalstödet till de nuvarande medlemsländerna måste tydligt reduceras till förmån för kandidatländerna. Vidare anfördes att det i första hand bör vara medlemsländerna själva som ansvarar för sina regioner och att beslutsfattandet bör präglas av en långtgående decentralisering.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet kan konstatera att det pågår ett omfattande arbete med att utforma EG:s sammanhållningspolitik inför nästa programperiod. Riksdagens tidigare tillkännagivanden pekar också i stor utsträckning i samma riktning som motionen. Finansutskottet anser inte att det finns någon anledning för riksdagen att göra ytterligare tillkännagivanden i denna fråga.

Med det anförda avstyrker finansutskottet motion Fi25 (c) yrkande 8.

11 Finansieringsprincipen och statsbidragen

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker motionsförslag om att institutionalisera finansieringsprincipen och om specialdestinerade statsbidrag. Jämför reservation 17 (kd, c) och särskilt yttrande 2 (m).

Motionerna

I motion Fi24 av Olle Sandahl m.fl. (kd) anförs att finansieringsprincipen innebär att statliga beslut som medför nya kostnader för kommuner och landsting ska finansieras av staten. Det har emellertid gjorts alltför många avsteg från principen. Kommuner och landsting har ålagts nya uppgifter utan att få fullgod finansiering. Motionärerna anser att finansieringsprincipen behöver lagfästas och ges ett mer preciserat innehåll (yrkande 3). I motion So11 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd) framförs ett yrkande av samma innebörd (yrkande 3).

Lena Ek m.fl. (c) skriver i motion Fi25 att maxtaxan inom barnomsorgen är kraftigt underfinansierad, vilket nu bekräftas av Kommunförbundet. Statsbidragens utformning som nominella bidrag utan indexering medför att underskott uppstår på sikt. Detta kan inte vara förenligt med finansieringsprincipens grundvärderingar anser motionärerna. Finansieringsprincipen måste följas strikt (yrkande 4).

I motion Fi24 av Olle Sandahl m.fl. (kd) föreslås att de specialdestinerade statsbidragen till skolan förs över till det generella statsbidraget (yrkande 6). Kommunerna behöver ökade bidrag men statlig detaljstyrning tar inte hänsyn till lokala behov och förutsättningar och riskerar därför att leda till ineffektiv resursanvändning.

Kommuner och landsting skulle kunna använda sina resurser effektivare och bättre om de öronmärkta statsbidragen ersätts med generella bidrag, anser Lena Ek m.fl. (c) i motion Fi25. Effekten av de specialdestinerade bidragen blir att de blir låsta och därför undantas från effektiviseringar för att få kommunernas ekonomi i balans. De specialdestinerade bidragen försvårar kommunernas långsiktiga planering och är dessutom tunga att administrera. Bidragen bör i stället utgå som generella statsbidrag (yrkande 1).

Utbildningsutskottets yttrande

När det gäller maxtaxan gäller att kommunerna inom taxans ramar kan bedriva en egen avgiftspolitik, vilket en majoritet av kommunerna också gör. Reformen har bidragit till en utjämning av avgifter mellan kommuner och därmed till en ökad likställighet mellan familjer som nyttjar verksamheten. Utbildningsutskottet konstaterar också att Skolverket i sitt fortsatta uppföljnings- och utvärderingsarbete kommer att analysera kostnader och intäkter för verksamheten samt ytterligare belysa de samlade ekonomiska konsekvenserna för kommunerna med anledning av bl.a. maxtaxereformen.

Utbildningsutskottet har tidigare under innevarande riksmöte behandlat motionsyrkanden om specialdestinerade statsbidrag, i betänkande *Kvalitetsarbete och planering för skolan* (bet. 2002/03:UbU3). Utskottet har ingen annan uppfattning nu utan anser i likhet med tidigare att huvudregeln självfallet ska vara att ansvaret för verksamheterna är decentraliserat till kommunerna och att statens stöd i huvudsak utgår genom det allmänna bidraget till kommunerna. Genom specialdestinerade bidrag ges dock en möjlighet att tillfälligt stödja kommunerna med angelägna insatser som man annars skulle haft svårt att klara. Balansen mellan det allmänna bidraget och de specialdestinerade bidragen måste dock upprätthållas. De specialdestinerade bidragen får inte heller användas så att det kommunala självstyret kan sättas i fråga. Utskottet angav vidare att det utgick ifrån att regeringen i den fortsatta användningen av specialdestinerade bidrag tar intryck av de erfarenheter som vunnits på olika områden när det gäller planering och användning av specialdestinerade bidrag.

Med hänvisning till ovanstående anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Finansutskottets ställningstagande

Frågan om finansieringsprincipens tillämpning har behandlats av utskottet upprepade gånger, t.ex. hösten 2002 (bet. 2002/03:FiU3, s.18–20), och senast våren 2003 (bet. 2002/03:FiU25 s. 8 och 9). Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan.

Beträffande specialdestinerade statsbidrag vill utskottet framhålla att huvudprincipen för bidragen från staten till kommunerna är att de ska ges i form av generella bidrag, och att det är upp till den lokala nivån att sedan

avgöra hur resurserna bäst bör fördelas. Det måste emellertid vara möjligt för riksdagen att besluta att ge bidrag till avgränsade ändmål när man önskar stimulera utvecklingen i en viss riktning.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi24 (kd) yrkandena 3 och 6, Fi25 (c) yrkandena 1 och 4 samt So11 (kd) yrkande 3.

12 Civilstånd och tjänstepension

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet anser att frågan om hur tjänstepensioner inom det kommunala området påverkas av civilstånd bör hanteras av avtalsparterna. Utskottet avstyrker därmed motionen.

Motionen

I motion Fi282 av Inger Segelström m.fl. (s) från den allmänna motionstiden begärs ett tillkännagivande om att stoppa diskrimineringen mot ogifta vad gäller tjänstepension. Motionärerna skriver att de personer som var ogifta i december 1997 och anställda av kommuner och landsting kommer att få en betydligt sämre tjänstepension än deras gifta kolleger. För dem som t.ex. är födda år 1938 betyder det en reduktion av 613 kr per månad, vilket sammantaget ger nästan 30 % lägre tjänstepension för ogifta jämfört med för gifta.

Sambeskattningen av arbetsinkomster har länge varit avskaffad i Sverige. Att då när parterna på arbetsmarknaden byter pensionssystem byta till ett som diskriminerar ogifta kvinnor ser mycket illa ut i vårt land som på alla områden successivt undanröjer diskriminering av kvinnor anser motionärerna. Det är parterna som tecknar avtal, men det är riksdagens uppgift att granska att lagar om diskriminering och jämställdhet följs, vilket parterna i det här fallet uppenbarligen inte respekterat anser motionärerna.

Med utgångspunkt från civiltillstånd vid ett visst datum och utan hänsyn till framtida familjesituation försätter man par i en situation där pensionsregler kan bli avgörande för om kvinnor kan försörja sig eller inte, skriver motionärerna. Ingen hänsyn tas till en familjesituation längre fram i livet utan vid ett visst datum, den 31 december 1997. De kvinnor som vid det här datumet var under 28 år påverkas inte utan det här drabbar de äldre kvinnorna där redan många har en låg pension totalt.

Bakgrund

Motionen ger intrycket att det föreligger ett diskrimineringsproblem mellan kvinnor och män och att ogifta kvinnor diskrimineras i relation till gifta. Frågan är dock betydligt mer komplicerad än motionen ger intryck av. Utskottet har under beredningen inhämtat information om det aktuella pensionsavtalet från KPA samt från Svenska Kommunförbundet, vars styrelse lämnat ett utlåtande i frågan vid sin kongress med anledning av en motion till styrelsen.

Parterna inom den kommunala sektorn kom 1998 överens om ett nytt pensionsavtal, PFA 98. I detta avtal utformades pensionsförmånerna på ett helt nytt sätt, vilket fick till följd att den pensionsrätt som intjänats t.o.m. den 31 december 1997 enligt det tidigare avtalet PA-KL skulle fastställas för att bli en del av den framtida ålderspensionen. Enligt det gamla avtalet samordnades den allmänna pensionen med tjänstepensionen enligt det s.k. bruttosystemet. Detta innebar att avtalet utfäste en bruttopension som inkluderade den allmänna pensionen. Tjänstepensionens storlek avgjordes sedan, som ett slags restpost, av hur stor allmän pension individen var berättigad till. Eftersom folkpensionen, som fram till i år var en del i det allmänna pensionssystemet, var beroende av civilstånd, kom även tjänstepensionen genom denna mekanism att vara det. Folkpensionen för en ogift person var högre än för en gift. För att skapa neutralitet mellan civilstånden var därför tjänstepensionen lägre till en ogift person än till en gift. Systemet innebar att gifta och ogifta sammantaget behandlades lika, men att deras pension hade olika andelar av allmän pension och tjänstepension.

Förmånerna i det nya pensionsavtalet är i stället nettoförmåner, dvs. de beräknas oberoende av den allmänna pensionen. Mot den bakgrunden ansåg de kommunala avtalsparterna att även den intjänade pensionen den sista december 1997 skulle fastställas till ett belopp som inte påverkades av framtida förändringar av den allmänna pensionen. Detta innebär att en person som var ogift den 31 december 1997 får mindre i kommunal tjänstepension än om personen då varit gift. I gengäld får den ogifta personen mer i allmän pension. Sammantaget innebär detta att gifta och ogifta behandlas lika, men andelarna av allmän pension och tjänstepension är olika mellan grupperna. Den allmänna pensionen kommer framöver, liksom tjänstepensionen i PFA 98, att vara oberoende av civilstånd. Under en övergångsperiod kommer dock civilstånd att påverka den allmänna pensionen.

Problemet som motionärerna pekar på uppstår till följd av övergången från det gamla pensionsavtalet till det nya och har betydelse endast för dem som har en stor del av sin intjänandetid före den 31 december 1997 och gifter sig efter det datumet. En äldre person, som den 31 december 1997 var ogift, får enligt PFA 98 en lägre tjänstepension än den som då var gift. Om samma person sedan gifter sig kommer den allmänna pensionen att bli lägre än om personen förblivit ogift. På så sätt får personen lägre pension både från tjänstepensionen och från den allmänna pensionen. För en person som var gift den 31 december 1997 och sedan blivit ensamstående uppstår det motsatta förhållandet. Den personen får alltså högre pension både från tjänstepensionen och från den allmänna pensionen. Dessa effekter uppstår emellertid bara om civilståndet ändras. En person som varit och förblivit ogift får i stort sett samma pension som en som varit och förblivit gift.

Effekt på pensionerna uppkommer på samma sätt för kvinnor och män och beror på huruvida civilståndet ändrats efter den 31 december 1997 eller inte, oavsett personens kön.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet kan konstatera för det första att den beskrivna effekten på pensionerna är densamma för kvinnor och män, för det andra att effekten bara berör dem som har en stor del av sin intjänandetid före utgången av 1997, var ogifta den 31 december 1997 och sedan gift sig.

Det kan enligt utskottets mening förefalla olyckligt att pensionen över huvud taget kan påverkas av civilstånd, men detta är ett resultat av avtalsöverenskommelser på det kommunala området. Det kan också noteras att frågan är ett övergångsproblem. När det nya pensionsavtalet PFA 98 fasats in helt, kommer både den allmänna pensionen och tjänstepensionen att vara oberoende av civilstånd. Utskottet anser inte att det aktuella problemet är sådant att det motiverar ett ingripande från riksdagens sida. Det är enligt utskottets mening upp till parterna såväl att bedöma som att eventuellt korrigera problemet.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi282 (s).

13 Insatser för personer med funktionshinder

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker motionsförslag om att överföra finansieringsansvaret för insatser enligt LSS till staten. Beträffande assistansverksamheten avstyrker utskottet motionsförslaget med hänvisning till att socialutskottet föreslagit ett tillkännagivande om en översyn av lagen. Jämför reservationerna 18 (m, fp) och 19 (kd, c).

Motionerna

Olle Sandahl m.fl. (kd) anför i motion Fi24 att lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har inneburit väsentligt förbättrade levnadsvillkor för människor med funktionshinder. Det finns dock brister i genomförandet av reformen. Lagen är en rättighetslag men många kommuner har svårt att kunna utföra de tjänster människor har rätt till enligt lagen. Motionärerna anser att staten borde ta fullt finansieringsansvar för LSS. Lagen ställer detaljerade krav på kommunerna och ger inte möjlighet till lokala variationer. Den bör därför finansieras av staten. Motionärerna föreslår att en utredning snarast bör se över LSS-reformen i syfte att åstadkomma en statlig finansiering (yrkande 8).

Lena Ek m.fl. (c) framhåller i motion Fi25 att även människor med funktionshinder ska ha rätt till självbestämmande och kunna utforma sin egen vardag. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) innebär en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla de tjänster som de funktionshindrade har rätt till. Förändrad lagstiftning som inneburit höjningar i ambitionsnivån har dock gjort det svårt för huvudmännen att klara sina åligganden. Motionärerna anser att den nyligen avslutade utredningen om ett

reformerat utjämningssystem för LSS-kostnader även skulle fått i uppdrag att se över vem som ska ha finansieringsansvaret för verksamheten. Motionärerna föreslår en samlad översyn av LSS-verksamheten för att värna den fortsatta utvecklingen av en viktig reform. Utredningen bör se över regelverket, huvudmannaskapet, personalsituationen och det långsiktiga finansieringsansvaret (yrkande 6).

Karin Pilsäter m.fl. (fp) föreslår i motion Fi27 att kostnaderna för assistansverksamheten överförs till staten (yrkande 2). Uppgifter som staten lägger på kommunerna måste vara fullt ut finansierade av staten. Assistansverksamheten har blivit onormalt betungande för vissa kommuner medan andra kommuner haft låga kostnader. Detta bör inte angripas genom ett speciellt utjämningssystem utan genom att kostnadsansvaret överförs till staten. Vidare bör, i enlighet med en fyrpartireservation i betänkande 2002/03: SoU1, även frågan om ett statligt kostnadsansvar för LSS utredas. En verksamhet som är så starkt statligt reglerad som LSS bör inte finansieras av kommunerna anser motionärerna.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet anför att motionsyrkanden rörande lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade behandlades och avstyrktes senast i betänkande 2002/03:SoU1 (s. 62–65 och 68–70, rskr. 2002/03:81). Socialutskottet har inte ändrat inställning i denna fråga. Vidare skriver socialutskottet i sitt yttrande att utskottet denna dag (den 15 maj 2003) genom ett initiativ har föreslagit riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en bred översyn av lagen (1993:389) om assistansersättning (bet. 2002/03:SoU19). Översynen skall bl.a. avse hur lagen har fungerat i praktiken, även innefattande bemötandefrågorna, personalförsörjningen och hur den långsiktiga finansieringen skall se ut.

Socialutskottet anser mot denna bakgrund att motionerna Fi24 (kd) yrkande 8 och Fi25 (c) yrkande 6 får anses delvis tillgodosedda. Motion Fi27 (fp) yrkande 2 avstyrks. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionerna.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet gör samma bedömning som socialutskottet och avstyrker därmed motionerna Fi24 (kd) yrkande 8, Fi25 (c) yrkande 6 samt Fi27 (fp) yrkande 2.

14 Personal i skolan

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker ett motionsförslag om att de riktade pengarna till skolan ska kunna användas till lönehöjningar för lärarna. Jämför reservation 20 (fp).

Motionen

Bristen på utbildade lärare är allvarlig och både stat och kommuner behöver ta sitt ansvar, skriver Karin Pilsäter m.fl. (fp) i motion Fi27. Dagens regler innebär dock att en kommun som ersätter obehöriga med behöriga lärare inte får del av de riktade personalpengarna till skolan. De extra personalsatsningar som riksdagen beslutat om måste användas till att anställa utbildade lärare, anser motionärerna, och det ska också vara möjligt att använda de riktade personalpengarna till att höja lärarnas löner (yrkande 6).

Utbildningsutskottets yttrande

Det särskilda statsbidrag som anvisas under perioden 2001–2007 ska användas till personalförstärkningar i skola och fritidshem, enligt förordning 2001:36. Syftet med personalförstärkningarna är att öka barns och ungdomars möjligheter att nå målen för utbildningen eller verksamheten. Bidraget får även användas dels för att öka personaltätheten i kommuner med vikande elevunderlag, dels för att motverka en minskning av personaltätheten i kommuner som ingått överenskommelse med staten genom Kommundelegationen, Bostadsdelegationen eller Statens bostadsnämnd.

Enligt utbildningsutskottets mening är det angeläget att öka personaltätheten i skola och fritidshem. Uppföljningsresultaten visar också att kommunerna gjort olika prioriteringar av hur bidraget ska användas, i enlighet med bestämmelserna att kommunen själv väljer vilka personalkategorier bidraget ska användas till. Utbildningsutskottet menar att det är på lokal nivå som kunskapen finns om vilka personalförstärkningar som är strategiska för att nå en ökad måluppfyllelse. Genom de särskilda medlen ökar förutsättningarna för att höja skolans resultat i förhållande till mål uttryckta i läro- och kursplaner.

Med hänvisning till ovanstående anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet gör inte någon annan bedömning än utbildningsutskottet och avstyrker därmed motion Fi27 (fp) yrkande 6.

15 Kommunal fastighetsavgift

Utskottets förslag i korthet
Finansutskottet avstyrker ett motionsförslag om att avskaffa den statliga fastighetsskatten och ersätta den med en kommunal fastighetsavgift.. Jämför reservation 21 (kd).

Motionen

Den kommunala självstyrelsen måste bekräftas av en stabil och tillräcklig skattebas, anför Olle Sandahl m.fl. (kd) i motion Fi24. Den skattefinansierade delen av kommunernas och landstingens verksamhet har minskat mellan 1996 och 1999 och beroendet av bidrag ökat. Motionärerna anser att självstyrelsen så långt som möjligt ska kopplas till ett ekonomiskt oberoende. Ett sätt att stärka kommunernas självförsörjning vore att avskaffa den statliga fastighetsskatten och i stället införa en kommunal fastighetsavgift. Motionärerna anser att regeringen bör lägga fram förslag i enlighet med detta (yrkande 1).

Finansutskottets ställningstagande

Yrkanden om att avskaffa den statliga fastighetsskatten och införa en kommunal fastighetsavgift har flera gånger avslagits av riksdagen. Yrkanden av samma innebörd som det nu aktuella avstyrktes av skatteutskottet i betänkande 2001/02:SkU16 och senast i betänkande 2002/03:SkU9. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Finansutskottet gör ingen annan bedömning av denna fråga än skatteutskottet. Därmed avstyrker finansutskottet motion Fi24 (kd) yrkande 1.

16 Balanskravet för kommunerna

Utskottets förslag i korthet
Med hänvisning till att regeringen avser lämna en proposition till riksdagen avstyrker utskottet motionsförslag om kommunernas ekonomiska hushållning. Jämför reservation 22 (fp).

Motionerna

För kommunerna gäller ett balanskrav, konstaterar Karin Pilsäter m.fl. (fp) i motion Fi27, och det finns goda skäl för att kommunernas verksamhet ska vara stabil. Verksamheten skulle kunna planeras bättre och bli mer stabil om kommunerna ges en möjlighet att uppnå balanskravet genom att utjämna sitt resultat över en konjunkturcykel. Resultatutjämningen ska vara ett ansvar för den enskilda kommunen, inte för staten. Motionärerna föreslår att regeringen bör återkomma med förslag på hur en sådan reform kan genomföras (yrkande 10).

I motion Fi270 (yrkande 3) skriver Karin Pilsäter m.fl. (fp) att vissa kommuner tvingas göra avsättningar trots att deras befintliga tillgångar svarar mot pensionsåtagandena. Det borde finnas regler som förhindrar att kommuner på ett ansvarslöst sätt använder engångsintäkter för att finansiera permanenta åtaganden men det finns ingen anledning för kommuner att ha stora förmögenhetsmassor anser motionärerna. Denna fråga bör utredas (yrkande 3).

Finansutskottets ställningstagande

Hösten 2001 behandlade finansutskottet yrkanden med snarlik innebörd. Utskottet refererade då till Ekonomiförvaltningsutredningen (EFU) som den 1 november 2001 lade fram sitt betänkande God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting (SOU 2001:76). I betänkandet lämnades flera förslag för att bl.a. öka det politiska ansvaret för ekonomin, tillhandahålla verktyg för god ekonomisk hushållning, öka flexibiliteten i balanskravet och förbättra budgetdisciplinen. Balanskravet bör enligt utredningens förslag avse en fyraårsperiod som sammanfaller med mandatperioden. Det ska vara möjligt att underbalansera budgeten enskilda år men negativa resultat ska balanseras under mandatperioden.

Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition. Det finns därför, enligt utskottets mening, inte någon anledning för riksdagen att göra några tillkännagivanden i frågan.

Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi27 (fp) yrkande 10 och Fi270 (fp) yrkande 3.

17 Kommunernas skattebas

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om en utredning angående kommunernas skattebas. Jämför reservation 23 (c).

Motionen

Kommunernas skattebas bör förstärkas kraftigt, anser Lena Ek m.fl. (c) i motion Fi25. Motionärerna framhåller att deras förslag till skattereform skulle innebära att kommunsektorn får en kraftig förstärkning av sin skattebas. Ekonomisk tillväxt skulle ge kommuner och landsting större intäktsökningar än i dag, hävdar motionärerna. Omslutningen i utjämningssystemet skulle också minska eftersom skattebasen i kommuner och landsting med låg skattekraft skulle öka mer än genomsnittet. Motionärerna föreslår att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning med uppgift att föreslå hur kommunernas skattebas kan förstärkas och deras beroende av bidrag minskas (yrkande 2).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att kommunsektorns skatteintäkter 2002 täckte drygt 87 % av sektorns kostnader och de generella statsbidragen knappt 12 % enligt den ekonomiska vårpropositionen (prop. 2002/03:100, tabell 8.1 s. 206). Skatteintäkterna är således den helt dominerande inkomstkällan för kommuner och landsting. Även vid en internationell jämförelse har Sveriges kommuner en stor andel av sina inkomster från egna skatteinkomster.

Utskottet anser inte att en sådan utredning som motionärerna efterlyser är påkallad. Därmed avstyrker utskottet motion Fi25 (c) yrkande 2.

18 Hälsoförsäkring

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker motionsförslag om en allmän obligatorisk hälsoförsäkring. Jämför reservation 24 (m).

Motionen

Dagens sjukvård tillhandahålls av landstingen. På sikt ska detta ersättas av en modell där en allmän obligatorisk hälsoförsäkring finansierar en mångfald av vårdgivare anser Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) i motion Fi26 (yrkande 3). En renodling och systematisk konkurrensutsättning ger medborgarna större valfrihet mellan offentliga och privata producenter av sjukvård skriver motionärerna.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet konstaterar att motionsyrkanden om en nationell gemensamt finansierad hälsoförsäkring nyligen har behandlats och avstyrkts i betänkande 2002/03:SoU3 (s. 9–15 och 22–26, prot.nr 2002/03:98). Socialutskottet har inte ändrat inställning i frågan. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motion Fi26 (m) yrkande 3.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet ser inte några skäl att göra en annan bedömning än socialutskottet och avstyrker därmed motion Fi26 (m) yrkande 3.

19 Allmän förskola

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker ett motionsförslag om mål för den allmänna förskolan. Jämför reservation 25 (fp).

Motionen

Karin Pilsäter m.fl. (fp) föreslår i motion Fi27 att den allmänna förskolan till skillnad från i dag ska ha tydliga mål och att förskollärarna ska ha huvudansvaret för arbetet med måluppfyllelsen (yrkande 7). I stället för att vara en pedagogiskt genomtänkt skolförberedande verksamhet, inte minst för dem som annars inte går i förskolan, har den allmänna förskolan blivit ett sätt att sänka barnomsorgsavgiften för dem som redan har barn i heldagsomsorg, anser motionärerna.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet erinrar om att den allmänna förskolan är en del av förskolans verksamhet och ingen särskild verksamhetsform. Detta innebär att samma krav på pedagogiskt innehåll och kvalitet gäller som för förskolan i övrigt.

Genom att alla fyra- och femåringar erbjuds pedagogisk stimulans och gruppgemenskap i förskolan förbättras barnens möjligheter till lärande och positiv utveckling. Barnens förutsättningar inför skolstarten blir också mer lika. Den allmänna förskolan ska inte ses som den ”pedagogiska” delen av förskolan medan ambitionerna sänks i övrig förskola när det gäller barns utveckling och lärande. Förskolans verksamhet ska planeras, genomföras och utvecklas i förhållande till de uppställda målen i förskolans läroplan. Utbildningsutskottet har noterat att Skolverket har i uppdrag att följa införandet av den allmänna förskolan och att verket dessutom arbetar med en utvärdering av förskolans kvalitet och måluppfyllelse. Dessutom har regeringen aviserat att en skyldighet att upprätta kvalitetsredovisningar för förskoleverksamhet ska införas samt att Skolverket ska ges i uppdrag att utveckla enhetliga resultatmått.

Utbildningsutskottet konstaterar att frågan om personal i förskolan behandlas i Skollagskommitténs betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121). Enligt kommitténs förslag ska verksamheten i förskolan betraktas som undervisning i samma formella mening som den verksamhet som bedrivs i övriga skolformer. Därmed skulle kravet på lärarutbildning vara huvudregel även i förskolan. Kommittén påpekar dock att en verksamhet har formats i förskolan utifrån en helhetssyn på barnen och deras behov där undervisning och omsorg integreras. Förskollärare och barnskötare arbetar därför i arbetslaget tillsammans med undervisning och omsorg. Detta bör enligt kommittén gälla även i framtiden, och arbetets närmare fördelning bör avgöras av rektor som ska ha det pedagogiska ledningsansvaret. Utbildningsutskottet anser att regeringens beredning av kommitté förslaget bör avvaktas.

Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet ansluter sig till utbildningsutskottets uppfattning och avstyrker därmed motion Fi27 (fp) yrkande 7.

20 Missbrukarvård

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker motionsförslag om en översyn av missbrukarvården med hänvisning till att riksdagen nyligen avstyrkt motsvarande förslag. Jämför reservation 26 (fp).

Motionen

I motion Fi27 framhåller Karin Pilsäter m.fl. (fp) att huvudmannaskapsfördelning och ekonomiskt ansvar inte fungerar bra inom missbrukarvården. Lyckad behandling i ett tidigt skede är en investering för samhället, men den omedelbara kostnaden som drabbar kommunen kan leda till att behandlingen skjuts på framtiden. Motionärerna anser att det krävs en genomgripande översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar (yrkande 3). Statens bör också införa riktade bidrag för sådan missbrukarvård och kvalificerad social ungdomsvård som kräver institutionsplaceringar, anser motionärerna.

Socialutskottets yttrande

Motionsyrkanden om behovet av en översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar har nyligen behandlats och avstyrkts i betänkande 2002/03:SoU13 (s. 6 och 7 samt 21). Utskottet har inte ändrat inställning i denna fråga. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motion Fi27 (fp) yrkande 3.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet noterar att frågan om en översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar nyligen behandlats och avstyrkts av socialutskottet. Finansutskottet gör samma bedömning som socialutskottet och avstyrker därmed motion Fi27 (fp) yrkande 3.

21 Kommuner och landsting som arbetsgivare

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att förbättrade möjligheter för de anställda i kommuner och landsting att anpassa arbetsformerna efter de anställdas förutsättningar. Jämför reservation 27 (fp).

Motionen

I motion Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framförs att kommuner och landsting har ett särskilt ansvar att förnya sig i rollen som arbetsgivare. Sjukskrivningarna inom kommunsektorn är höga och regeringens förslag om förlängd sjuklöneperiod blir en tung börda för kommuner och landsting. Det finns rekryteringsproblem som ytterligare understryker problemet. För att klara personalförsörjningen måste arbetsformerna för anställda i välfärdssektorn i högre grad anpassas efter de anställdas förutsättningar (yrkande 5). Det måste vara möjligt för äldre att stanna kvar längre i arbetslivet och det måste vara möjligt att kombinera arbete och familj. För detta krävs att de offentliga mo-

nopolen inom välfärdssektorn bryts. Fler konkurrerande arbetsgivare är en förutsättning för att stärka de anställdas ställning och skapa bättre utvecklingsmöjligheter, skriver motionärerna.

Finansutskottets ställningstagande

Det finns ett stort behov av utbildad personal inom vården och skolan. Utskottet anser att det är angeläget att kommuner och landsting är attraktiva arbetsplatser som kan rekrytera och behålla kompetent personal för sina uppgifter. Utskottet delar emellertid inte motionärernas uppfattning att fler konkurrerande arbetsgivare är en förutsättning för att stärka de anställdas ställning. Utskottet anser att de beslutade och föreslagna resurstillskotten är av stor betydelse för kommunerna och landstingen i ambitionen att få mer attraktiva arbetsplatser. Det pågår dessutom arbete med att förbättra personalsituationen i kommuner och landsting. Antalet utbildningsplatser utökas och satsningar görs på kompletterande lärarutbildningar för att personer som sedan tidigare har en ämnesutbildning ska kunna arbeta som lärare inom sina specialområden. Det pågår också ett långsiktigt arbete inom bl.a. Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet för att öka attraktionen för ungdomar att välja utbildningar som efterfrågas inom respektive sektor.

Finansutskottet anser inte att något tillkännagivande i frågan är befogat och avstyrker därmed motion Fi27 (fp) yrkande 5.

22 Folkhälsoarbetet

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker ett motionsförslag om folkhälsoarbetet, med hänvisning till att riksdagen nyligen behandlat en proposition om mål för folkhälsan. Jämför reservation 28 (fp).

Motionen

Karin Pilsäter m.fl. (fp) anser i motion Fi27 att regeringens redovisning av folkhälsoarbetet i skrivelsen är otillfredsställande (yrkande 9). Möjligheterna för kommuner att få statlig uppbackning i arbetet med folkhälsofrågorna är små, och den proposition som regeringen nyligen har lagt fram sänker ambitionsnivån inom detta område. Den försämrade folkhälsan riskerar dessutom att ytterligare försvaga kommunernas ekonomi, anser motionärerna.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet har nyligen behandlat regeringens proposition Mål för folkhälsan (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). I propositionen har bl.a. behovet av stöd till det lokala och regionala folkhälsoarbetet behandlats (s. 98 ff.). I propositionen föreslås ett övergripande nationellt folkhälsomål och en sektorsövergripande målstruktur för det samlade folk-

hälsoarbetet med elva målområden. Enligt regeringens uppfattning, vilken delas av utskottet, ger det övergripande folkhälsomålet, tillsammans med de beslutade målområdena, kommunerna stöd i det lokala folkhälsoarbetet. När det gäller uppföljningen av det lokala arbetet vill utskottet även peka på det samarbete som har initierats mellan Statens folkhälsoinstitut, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet för att diskutera hur avrapporteringen från lokal och regional nivå till nationell nivå ska kunna ske utan att försvåra för den regionala och lokala nivån. Sammanfattningsvis anser utskottet att kommunerna genom det pågående arbetet på området erhåller ett tillfredsställande stöd i sitt folkhälsoarbete. Socialutskottet föreslår därför att finansutskottet avstyrker motion Fi27 (fp) yrkande 9.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet gör inte någon annan bedömning än socialutskottet beträffande det stöd kommunerna erhåller i sitt folkhälsoarbete.

Utskottet avstyrker därmed motion Fi27 (fp) yrkande 9.

23 Kostnaderna för socialbidrag

Utskottets förslag i korthet
Utskottet avstyrker ett motionsförslag om att ta fram underlag för att visa hur stor del av kostnaderna för socialbidrag som är direkt beroende av arbetslöshet. Jämför reservation 29 (fp).

Motionen

Att människor ska kunna ta sig ur bidragsberoende är ett gemensamt ansvar för stat och kommun, och därför bör även ansvaret för kostnaderna vara delat framhåller Karin Pilsäter m.fl. (fp) i motion Fi27. Ett underlag som visar hur stor del av socialbidragskostnaderna som är direkt beroende av arbetslöshet bör tas fram för att kunna arbeta vidare med förändringar som innebär drivkrafter att byta bidrag mot egen försörjning (yrkande 4).

Finansutskottets ställningstagande

I skrivelsen redovisar regeringen att arbetsmarknaden förbättrades från 1997 och att antalet socialbidragstagare minskat. Andelen av befolkningen som får socialbidrag är nu på 1991 års nivå. Det finns flera exempel på samverkansprojekt inom socialtjänsten, försäkringskassorna och arbetsförmedlingen som bidragit till att biståndstagare fått en egen försörjning.

Utskottet anser att det är angeläget att beroendet av socialbidrag minskar och att människor får möjlighet till egen försörjning. Att halvera antalet socialbidragstagare från 1999 till 2004 är ett prioriterat mål för regeringen. Det är väl känt, och framgår även av regeringens skrivelse, att arbetslösheten är en

faktor som har stor betydelse för socialbidragskostnaderna. Utskottet anser dock inte att riksdagen behöver göra något tillkännagivande om att ta fram nytt statistiskt underlag om socialbidrag och arbetslöshet.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi 27 (fp) yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Tillfälligt sysselsättningsstöd, punkt 2 (m, c)

av Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m), Lena Ek (c) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi14 yrkande 4, 2002/03:Fi15 yrkande 9 och 2002/03:Fi17 yrkande 7 och avslår proposition 2002/03:100 punkt 8.

Ställningstagande

Vi anser att det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting bör upphävas. Vad som behövs är inte tillfälliga stöd utan långsiktiga och strukturella reformer som varaktigt stärker företagsklimatet. Därmed stärks också kommunernas långsiktiga skattebas och ekonomi.

Regeringens uttalade syfte med förslaget till förlängning av sysselsättningsstödet är att ge kommunerna ett ytterligare statligt stöd för sin verksamhet. Kommuner kan dock inte bygga sin verksamhet på tillfälliga stöd utan de behöver tydliga och stabila spelregler för en hållbar och balanserad ekonomi. Dessutom är sysselsättningsstödet inte konkurrensneutralt mellan olika verksamhetsformer, vilket bl.a. försvårar en rättvis offentlig upphandling och försvårar för privat verksamhet.

Även den nu föreslagna förstärkningen och förlängningen av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting föreslås avräknas mot skattekontot, dvs. mot statsbudgetens inkomster. Något skäl till varför denna lösning väljs redovisas inte av regeringen. Enligt 17 § första stycket budgetlagen ska statens inkomster och utgifter redovisas brutto på statsbudgeten. Den valda ordningen kan inte anses vara förenlig med bruttoredovisningsprincipens krav på att inkomster som redovisas mot en inkomsttitel på statsbudgeten alltid ska budgeteras och redovisas brutto. Finansutskottet har vid ett flertal tillfällen i sina betänkanden betonat bruttoredovisningens betydelse för att öka statsbudgetens genomsiktlighet i syfte att förbättra riksdagens möjligheter att fatta ett välgrundat budgetbeslut.

Skatteavdrag av detta slag kan bidra till att tilltron till utgiftstaket som ett återhållande styrinstrument urholkas. En utgift som avräknas direkt mot en inkomsttitel påverkar inte statsbudgetens utgiftssida och omfattas därför inte heller av utgiftstaket. Därför kommer den inte heller att prövas mot andra utgifter.

Vi anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag om förstärkning och förlängning av det tillfälliga sysselsättningsstödet. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna Fi14 (m) yrkande 4, Fi15 (fp) yrkande 9 och Fi17 (c) yrkande 7 samt avslår proposition 2002/03:100 punkt 8.

2. Tillfälligt sysselsättningsstöd, punkt 2 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi15 yrkande 9, bifaller delvis motionerna 2002/03:Fi14 yrkande 4 och 2002/03:Fi17 yrkande 7 och avslår proposition 2002/03:100 punkt 8.

Ställningstagande

Vi anser att det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting bör upphävas och ersättas av ett förstärkt stöd inom ramen för statsbidragen till kommunerna. Framför allt behövs strukturella reformer som varaktigt stärker företagsklimatet. Därmed stärks också kommunernas långsiktiga skattebas och ekonomi.

Regeringens uttalade syfte med förslaget till förlängning av sysselsättningsstödet är att ge kommunerna ett ytterligare statligt stöd för sin verksamhet. Kommuner kan dock inte bygga sin verksamhet på tillfälliga stöd utan de behöver tydliga och stabila spelregler för en hållbar och balanserad ekonomi. Dessutom är sysselsättningsstödet inte konkurrensneutralt mellan olika verksamhetsformer, vilket bl.a. försvårar en rättvis offentlig upphandling och fördyrar medborgarnas valfrihet.

Även den nu föreslagna förstärkningen och förlängningen av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting föreslås avräknas mot statsbudgetens inkomster via skattekontot.

Enligt 17 § första stycket budgetlagen ska statens inkomster och utgifter redovisas brutto på statsbudgeten. Den valda ordningen kan inte anses vara förenlig med bruttoredovisningsprincipens krav på att inkomster som redovisas mot en inkomsttitel på statsbudgeten alltid ska budgeteras och redovisas brutto. Finansutskottet har vid ett flertal tillfällen i sina betänkanden betonat bruttoredovisningens betydelse för att öka statsbudgetens genomsiktlighet i syfte att förbättra riksdagens möjligheter att fatta ett välgrundat budgetbeslut.

Skatteavdrag av detta slag leder till att tilltron till utgiftstaket som ett återhållande styrinstrument urholkas. En utgift som avräknas direkt mot en inkomsttitel påverkar inte statsbudgetens utgiftssida och omfattas därför inte heller av utgiftstaket. Därför kommer den inte heller att prövas mot andra utgifter.

Vi anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag om förstärkning och förlängning av det tillfälliga sysselsättningsstödet och i stället i budgetpropositionen lägga ett samlat förslag till statligt stöd för den kommunala verksamheten inom ramen för utgiftsområde 25. Därmed bifaller riksdagen motion Fi15 (fp) yrkande 9, bifaller delvis motionerna Fi14 (m) yrkande 4 och Fi17 (c) yrkande 7 och avslår proposition 2002/03:100 punkt 8.

3. Utjämningssystemet, punkt 5 (m)

av Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi26 yrkande 4, bifaller delvis motion 2002/03:Fi206 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 4, 2002/03:Fi25 yrkande 3 och 2002/03:Fi27 yrkandena 11 och 12.

Ställningstagande

Vi anser att det kommunala utjämningssystemet bör avskaffas. Skillnader mellan kommuner när det gäller exempelvis sociala behov bör kompenseras genom statsbidrag.

Nuvarande utjämningssystem innebär en omflyttning av skattemedel från en kommun till en annan och har direkt skadliga effekter för samhällsekonomin. Det tar bort alla incitament för kommunerna att själva påverka sin inkomstsituation. Systemet straffar kommuner som har hög förvärvsfrekvens och skapar nya jobb. Dessutom är nuvarande system inte förenligt med grundlagens bestämmelser.

Vi föreslår – i avvaktan på ett nytt statligt system – att vissa förändringar görs i utjämningssystemet fr.o.m. 2004. Kommuner och landsting som har en relativ skattekraftstillväxt ska få behålla denna. Kommuner som tappar skattekraft ska få kompensation för detta. Vi anser vidare att en spärr ska införas för utjämningsavgiften för landsting. År 2004 ska ett landsting maximalt betala 10 % av sin relativa skattekraft i inkomstutjämningsavgift och från 2005 högst 7 %.

Vad vi anfört här bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Det innebär att vi anser att riksdagen bör bifalla motion Fi26 (m) yrkande 4 och delvis bifalla motion Fi206 (m) yrkande 1 samt avslå övriga här aktuella motionsyrkanden.

4. Utjämningssystemet, punkt 5 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkandena 11 och 12 och avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 4, 2002/03:Fi25 yrkande 3, 2002/03:Fi26 yrkande 4 och 2002/03:Fi206 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att människor ska ha samma möjligheter till grundläggande kommunalt finansierad service oavsett var de bor i landet och vilken inkomstnivå övriga invånare har i kommunen. Ett system för utjämning av de kommunalekonomiska förutsättningarna är därför både rimligt och nödvändigt. Utjämningssystemets nuvarande konstruktion leder dock till orimliga följder både för kommunernas ekonomi och för medborgarnas situation. Det nuvarande systemet hämmar tillväxt och är svåröverskådligt och svårbegripligt. Skatteutjämningssystemet ska vara tillväxtfrämjande.

Vi anser att den parlamentariska Kommittén om översyn av inkomst- och skatteutjämningen bör ges tilläggsdirektiv. De nuvarande direktiven är alltför begränsade. Kommittén bör utreda en renodling av systemet. Antalet ingående faktorer ska minskas. Vi anser att inkomst- och kostnadsutjämning bör ses samlat och inte, som i dagens system, separerat. Utjämningen ska baseras på tydligt mätbara strukturella kostnadsskillnader. Kommittén bör även utreda om utjämningen som helhet kan och bör ske genom statens försorg och vilka övriga förändringar i relationen mellan stat och kommun som då krävs.

Vi anser dessutom att skatteutjämningssystemet borde utvärderas av en helt utomstående, oberoende granskare för att säkra en fullständig, förutsättningslös och objektiv utvärdering.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad vi här redovisat om det kommunala utjämningssystemet. Det innebär att vi anser att riksdagen bör bifalla motion Fi27 (fp) yrkandena 11 och 12 samt avslå övriga här aktuella motionsyrkanden.

5. Utjämningssystemet, punkt 5 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi24 yrkande 4 och avslår motionerna 2002/03:Fi25 yrkande 3, 2002/03:Fi26 yrkande 4, 2002/03:Fi27 yrkandena 11 och 12 och 2002/03:Fi206 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att en invånare i Sverige ska kunna få lika god sjukvård och kommunal service oavsett var hon eller han bor. Kommunerna ska ha likvärdiga förutsättningar för sin verksamhet och service oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturella kostnader. Däremot hör rimliga skillnader i servicenivå, effektivitet och skattesats till den kommunala självstyrelsen och ska således inte kompenseras. Systemet ska förena en utjämning med incitament för tillväxt och förnyelse. Det är viktigt att systemet är begripligt och demokratiskt förankrat hos alla kommuner och landsting. Jag är dock kritisk mot kostnadsutjämningens bristande träffsäkerhet. Jag anser vidare att utjämningssystemet inte är i enlighet med grundlagens intentioner om den kommunala självstyrelsen, lokaliseringsprincipen och den kommunala beskattningsrätten. Jag anser därför att systemet bör innefatta ett större mått av statligt ansvar.

Vad jag anfört här om utjämningssystemet bör riksdagen tillkännage för regeringen. Jag tillstyrker därmed motion Fi24 (kd) yrkande 4 samt avstyrker övriga här aktuella motionsyrkanden.

6. Utjämningssystemet, punkt 5 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi25 yrkande 3 och avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 4, 2002/03:Fi26 yrkande 4, 2002/03:Fi27 yrkandena 11 och 12 och 2002/03:Fi206 yrkande 1.

Ställningstagande

En väl fungerande kommunal skatteutjämning bidrar till att en grundläggande service och förutsättningar för tillväxt kan komma hela landet till del. Alla medborgare har rätt till likvärdig skola, vård och omsorg. Systemet ska utjämna såväl skillnader i skattekraft som strukturella skillnader. Jag anser att dagens utformning av utjämningssystemet fungerar generellt sett bra. Delar av systemet behöver dock ses över för att ta bort vissa ”skönhetsfläckar”.

Det nuvarande systemets tekniska konstruktion kan ibland leda till effekter som kan anses tillväxthämmande. Kommunernas och landstingens ambitioner att höja tillväxten av skattebasen missgynnas i rådande system, då tillväxten regleras via de generella statsbidragen.

Jag anser att en utredning bör se över den tekniska konstruktionen för att komma till rätta med vissa negativa marginaleffekter. För att minska kommunernas beroende av transfereringar bör även vissa faktorer i skatteutjämningssystemet föras över till den statliga regionalpolitiken.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad jag har anfört om det kommunala utjämningssystemet. Det innebär att jag tillstyrker motion Fi25 (c) yrkande 3 samt avstyrker övriga här aktuella motionsyrkanden.

7. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (m)

av Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi26 yrkandena 2 och 5 och avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 5, 2002/03:Fi25 yrkande 7, 2002/03:Fi27 yrkandena 1 och 8, 2002/03:Fi284 yrkande 7 och 2002/03: N397 yrkandena 23–25.

Ställningstagande

Vi anser att staten ska överta finansieringen av skolan via en nationell skolpeng som följer eleven till den skola han/hon har valt. Ett skolpengsystem gör det möjligt för elever och föräldrar att själva välja producent och leder därmed till ökad valfrihet och mångfald. Kommunerna ska därefter vara en utbildningsanordnare bland andra, och kommunernas uppgift blir att svara för att kommunala skolor har den ledning som gör att de lever upp till de krav som elever och föräldrar ställer. Skolpengen innebär också att pengarna går direkt till varje skola och att skolorna därmed kan höja kvaliteten i undervisningen.

Vi anser även att en äldrepeng bör införas. En äldrepeng gör det möjligt för medborgarna i en kommun att själva välja kommunen, ett kooperativ eller en privat leverantör. Enligt vår mening ger detta kommunen möjlighet att

agera som en producent av välfärdstjänster bland andra, medan medborgarna får rätt att vända sig till en alternativ producent. Då resurserna följer brukarna när de flyttar från en kommun till en annan, blir det också attraktivt för kommuner att erbjuda en väl fungerande omsorg. Vidare vill vi vad beträffar vår syn på en äldrepeng hänvisa till reservation 3 till socialutskottets betänkande 2002/03:SoU9, Äldrepolitiken – Uppföljning av den nationella handlingsplanen och förslag angående kommunernas äldreomsorg.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad vi har anfört om pengsystem, alternativa driftsformer och valfrihet. Det innebär att vi tillstyrker motion Fi26 (m) yrkandena 2 och 5 och avstyrker övriga motionsyrkanden.

8. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Fi27 yrkandena 1 och 8 och 2002/03:N397 yrkandena 23–25 och avslår motionerna 2002/03: Fi24 yrkande 5, 2002/03:Fi25 yrkande 7, 2002/03:Fi26 yrkandena 2 och 5 och 2002/03:Fi284 yrkande 7.

Ställningstagande

Folkpartiet anser att valfriheten, konkurrensen och kvaliteten måste stärkas. En nationell skolpeng måste införas, och den ska betalas ut till den skola som föräldrar och elever väljer. Friskolor måste kunna etablera sig på samma villkor som kommunala skolor. Med alternativ höjs också kvaliteten i kommunala skolor. Skolpengssystemet för dessutom ut det konkreta inflytandet över skolans vardag till de enskilda skolorna, rektorerna och lärarna. Med en nationell skolpeng kan likvärdigheten också garanteras jämfört med i dag där kommuner prioriterar skolan mycket olika. Elever som bäst behöver skolans stöd skulle garanteras detta då, enligt vår mening, en fjärdedel av skolpengen ska reserveras för elever med behov av särskilt stöd, för elever med annat modersmål än svenska och för elever i utsatta områden.

Äldres möjligheter att kunna välja service kan och bör ökas både inom äldreboendet och hemtjänsten. Stödet från kommunen ska kunna användas hos valfri kvalitetsgodkänd vårdgivare, kommunal eller icke-kommunal. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en sådan lagändring att valfrihetsprincipen skrivs in i socialtjänstlagen, för både boende och hemtjänst. Vidare vill vi vad beträffar vår syn på inriktningen av äldrepolitiken hänvisa till reservation 4 till socialutskottets betänkande 2002/03:SoU9, Äldrepolitiken – Uppföljning av den nationella handlingsplanen och förslag angående kommunernas äldreomsorg.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad vi har anfört. Det innebär att vi tillstyrker motionerna Fi27 (fp) yrkandena 1 och 8 och N397 (fp) yrkandena 23–25 samt avstyrker övriga motionsyrkanden

9. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 5 och 2002/03:Fi284 yrkande 7 och avslår motionerna 2002/03:Fi25 yrkande 7, 2002/03:Fi26 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Fi27 yrkandena 1 och 8 och 2002/03:N397 yrkandena 23–25.

Ställningstagande

Kristdemokraterna menar att kommuninvånarna bör ges möjlighet att fritt välja utförare av individuella servicetjänster genom olika typer av modeller för eget val, t.ex. barnomsorg och skola. Medborgaren bör i så hög grad som möjligt kunna påverka sin situation och välja det alternativ av gemensamt finansierad vård som passar henne eller honom bäst. Modeller med eget val är det verktyg vi anser bäst klarar av att skapa valfrihet, mångfald och hög kvalitet och därmed ge trygghet till den som brukar tjänsten. Kommunen behöver inte vara enda utförare. Med tydliga kvalitetsmål, uppföljning och utvärdering kan alternativa driftsformer öka valfriheten inom skolan och tillföra ekonomisk och/eller ideell nytta.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad vi har anfört om eget val. Det innebär att vi tillstyrker motionerna Fi24 (kd) yrkande 2 och Fi284 (kd) yrkande 7 samt avstyrker övriga motionsyrkanden.

10. Pengsystem och alternativa driftsformer, punkt 6 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi25 yrkande 7 och avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 5, 2002/03:Fi26 yrkandena 2 och 5, 2002/03:Fi27 yrkandena 1 och 8, 2002/03:Fi284 yrkande 7 och 2002/03:N397 yrkandena 23–25.

Ställningstagande

Målsättningen i kommuners och landstings arbete ska vara att uppnå bästa kvalitet till bästa pris för att få resurserna att räcka till alltfler. I det arbetet måste det även åvila huvudmännen att avgöra vilken driftsform som lämpar sig bäst för respektive sektor. Jag anser att statliga restriktioner och regelverk avseende den kommunala sektorn håller tillbaka nyföretagandet, tillväxten och kvinnornas roll på arbetsmarknaden. Konkurrens och mångfald av driftsformer i det kommunala utförandet ska inte undervärderas som utvecklings- och tillväxtfaktor på många områden. Staten ska inom det kommunala området inte reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad jag har anfört om konkurrens och mångfald i den kommunala verksamheten. Det innebär att jag tillstyrker motion Fi25 (c) yrkande 7 samt avstyrker övriga motionsyrkanden.

11. Kommunal självstyrelse, punkt 7 (m, kd, c)

av Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m), Lena Ek (c), Tomas Högström (m) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 2, 2002/03:Fi25 yrkande 5, 2002/03:Fi26 yrkande 1 och 2002/03: Fi284 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Frågan om den kommunala självstyrelsens ställning behandlades ingående i Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU12. I reservation 5 utvecklade vi vår syn på behovet av en grundlagsreglering av den kommunala självstyrelsen. Vi står fortfarande fast vid vår dåvarande ståndpunkt.

I reservationen anfördes att regeringsformen visat sig otillräcklig för att skydda den kommunala självstyrelsen. Kommunernas förutsättningar att själva besluta i kommunala angelägenheter bör därför regleras i grundlag på ett sätt som garanterar kommunerna möjligheter att sörja för sina invånares intressen utan opåkallade ingrepp från statens sida. Enligt vår uppfattning är det en avgörande demokratifråga att den offentliga makten utövas så nära medborgarna som möjligt. Lokala beslutsfattare har en närmare relation till sina väljare och kan lättare uppmärksamma deras önskemål. En tydligt förstärkt kommunal kompetens bör fastställas i regeringsformen med ledning av subsidiaritetsprincipen. En utredning bör tillsättas i syfte att lägga fram för-

slag om en sådan reglering. Utredningen bör omfatta frågan om på vilken nivå – grundlag, lag som beslutas i samma ordning som riksdagsordningen eller vanlig lag – olika kompetenser bör regleras.

Vad vi här anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna Fi24 (kd) yrkande 2, Fi25 (c) yrkande 5, Fi26 (m) yrkande 1 samt Fi284 (kd) yrkandena 2 och 3.

12. Kommunal näringsverksamhet, punkt 8 (m, fp)

av Fredrik Reinfeldt (m), Karin Pilsäter (fp), Gunnar Axén (m), Tomas Högström (m) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi236 yrkande 5 och 2002/03:Fi270 yrkandena 1, 2 och 4 och avslår motion 2002/03:Fi285 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att kommunal verksamhet i allmänhet ska bedrivas i förvaltningsform och endast i undantagsfall i bolagsform. Skälen för detta är flera. Kommuner ska inte ge sig in på områden där det privata näringslivet väl kan svara för de behov det handlar om. Ofta innebär den kommunala bolagsverksamheten att små privata tjänsteföretag på redan fungerande marknader konkurreras ut. Om kommunen ger sig in för att konkurrera med privata företag har det kommunala bolaget ett synnerligen ojämlikt övertag genom att ha kommunen och dess skattebetalare som garant. Den kommunala verksamheten ska styras demokratiskt med mesta möjliga insyn från medborgarna. Med bolagsformen blir allmänhetens insyn i praktiken sämre. Det kommunala företagandet medför dessutom risker för kommunerna och deras skattebetalare.

Kritiken mot kommunala bolag gäller även om kommunen bara äger en mindre del av bolaget. Det är alarmerande att antalet företag där kommunerna är minoritetsägare har ökat eftersom det tyder på att kommunerna försöker undgå kritik genom att liera sig med andra ägare. Denna utveckling bör särskilt granskas.

Kommunerna bildar sedan ett antal år koncerner. Det enda syftet med detta är rimligen att slippa betala statlig skatt. Vi anser att regeringen bör lägga fram förslag om lagändringar som omöjliggör denna typ av skatteplanering.

Vad som anförts bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi236 (m) yrkande 5 och Fi270 (fp) yrkandena 1, 2 och 4 samt avslår motion Fi285 (kd) yrkande 2.

13. Kommunal näringsverksamhet, punkt 8 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi285 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:Fi236 yrkande 5 och 2002/03:Fi270 yrkandena 1, 2 och 4.

Ställningstagande

Jag anser att kommunala bolag i princip bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar eller skulle kunna konkurrera på ett funktionellt sätt, under förutsättning att det gemensamma bästa inte talar för ett kommunalt ägande. Ett sätt att stödja företagandet är att vid kommunala upphandlingar dela ordern i flera poster så att även de mindre företagen kan vara med i budgivningen.

Vad som här anförts bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Jag föreslår därmed att riksdagen bifaller motion Fi285 (kd) yrkande 2 samt avstyrker motionerna Fi236 (m) yrkande 5 och Fi270 (fp) yrkandena 1, 2 och 4.

14. Konkurrensneutralitet, punkt 9 (m, kd)

av Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m), Tomas Högström (m) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi278 yrkande 4, 2002/03:Fi285 yrkande 5, 2002/03:Sk202, 2002/03:Sk212, 2002/03:Sk417 yrkande 20, 2002/03:So452 yrkande 3, 2002/03:N306 yrkande 22 och 2002/03:N396 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi anser att det är oacceptabelt att privata entreprenörer som arbetar med välfärdstjänster inte får verka på samma villkor som gäller för offentliga tjänsteproducenter. Kommunkontosystemet har till uppgift att skapa konkur-

rensneutralitet mellan privat och offentligt producerade välfärdstjänster inom s.k. icke-skattepliktig verksamhet. Huvudproblemet med systemet är enligt vår uppfattning att det inte fullt ut åstadkommer sådan konkurrensneutralitet.

Regeringen aviserade redan våren 2000 att man avsåg att återkomma med ett uppdrag om att analysera kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten. Vi anser att det är anmärkningsvärt att regeringen trots detta fortfarande väljer att inte ta tag i frågan. Regeringen bör utan dröjsmål utreda frågan om kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten mellan verksamhet i egen regi och på entreprenad, i syfte att så snart som möjligt återkomma till riksdagen med förslag som fullt ut skapar konkurrensneutralitet. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi278 (fp) yrkande 4, Fi285 (kd) yrkande 5, Sk202 (m), Sk212 (m), Sk417 (m) yrkande 20, So452 (m) yrkande 3, N306 (c) yrkande 22 och N396 (mp) yrkande 12.

15. Konkurrensneutralitet, punkt 9 (fp, c)

av Karin Pilsäter (fp), Lena Ek (c) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi278 yrkande 4, 2002/03:Fi285 yrkande 5, 2002/03:Sk202, 2002/03:Sk212, 2002/03:Sk417 yrkande 20, 2002/03:So452 yrkande 3, 2002/03:N306 yrkande 22 och 2002/03:N396 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi anser att det är oacceptabelt att privata entreprenörer som arbetar med välfärdstjänster inte får verka på samma villkor som gäller för offentliga tjänsteproducenter. Kommunkontosystemet har till uppgift att skapa konkurrensneutralitet mellan privat och offentligt producerade välfärdstjänster beträffande moms inom s.k. icke-skattepliktig verksamhet. Huvudproblemet med systemet är enligt vår uppfattning att det inte fullt ut åstadkommer sådan konkurrensneutralitet.

Regeringen aviserade redan våren 2000 att man avsåg att återkomma med ett uppdrag om att analysera kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten. Vi anser att det är anmärkningsvärt att regeringen trots detta fortfarande väljer att inte ta tag i frågan. Regeringen bör utan dröjsmål utreda frågan om kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten mellan verksamhet som drivs i egen regi eller på entreprenad å ena sidan och privata alternativ å andra sidan. De senare får högre driftskostnader ge-

nom att mervärdesskatten inte är avdragsgill till skillnad från i kommunal drift eller vid entreprenadupphandling. Detta fördyrar medborgarnas valfrihet. Översynens syfte ska vara att regeringen så snart som möjligt återkommer till riksdagen med förslag som fullt ut skapar konkurrensneutralitet. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi278 (fp) yrkande 4, Fi285 (kd) yrkande 5, Sk202 (m), Sk212 (m), Sk417 (m) yrkande 20, So452 (m) yrkande 3, N306 (c) yrkande 22 och N396 (mp) yrkande 12.

16. Sammanhållningspolitiken, punkt 10 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi25 yrkande 8.

Ställningstagande

EU:s kommande utvidgning innebär att sammanhållningspolitiken står inför stora utmaningar. Inför nästa programperiod är det viktigt att granska hur strukturfonderna har fungerat hittills. Det finns såväl goda som mindre goda erfarenheter av sammanhållningspolitiken hittills.

Jag anser att det krävs en kritisk och konstruktiv översyn av EU:s strukturfonder och hur de egentligen fungerar. På sikt är det viktigt att komma ur dagens byråkratiska, ineffektiva och centralistiska system. Rundgång av resurser för regional utveckling via Bryssel är sällan effektivt och har inget egenvärde.

Sammanhållningspolitiken bör i första hand inriktas på att stärka de mest utsatta regionerna i Europa. Det gäller att stötta de mest fattiga och eftersatta regionerna, vilka främst finns i de nya medlemsländerna, men även regioner i Skandinavien med långa avstånd, kärvt klimat och gleshet bör ingå i sammanhållningspolitiken framöver.

Centerpartiet bygger sin politik på ett underifrånperspektiv. De lokala och regionala nivåerna bör ges förutsättningar att bättre än i dag ta till vara på sina utvecklingsmöjligheter. Regionernas självbestämmande, inflytande och delaktighet bör öka såväl i Sverige som inom EU.

Vad som anförts bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Jag föreslår därmed att riksdagen bifaller motion Fi25 (c) yrkande 8.

17. Finansieringsprincipen och statsbidragen, punkt 11 (kd, c)

av Lena Ek (c) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi24 yrkandena 3 och 6, 2002/03:Fi25 yrkandena 1 och 4 och 2002/03:So11 yrkande 3.

Ställningstagande

Den av riksdagen antagna finansieringsprincipen innebär att statliga beslut som medför nya kostnader för kommuner och landsting också ska finansieras av staten. Detta innebär att statliga reformbeslut ska regleras genom att nivån på det generella statsbidraget ändras. Många avsteg har emellertid gjorts från finansieringsprincipen sedan den började tillämpas 1993. Kommuner och landsting har inte fått kompensation via statsbidrag för att täcka kostnader för nya uppgifter. Maxtaxan inom barnomsorgen är inte finansierad fullt ut av staten utan är ett exempel på avsteg från finansieringsprincipen. I och med att taxan inte är indexerad kommer avgifterna dessutom på sikt att få en allt mindre ekonomisk betydelse. Vi anser att finansieringsprincipen ska tillämpas strikt.

Enligt vår mening ska de specialdestinerade statsbidragen ingå i det generella statsbidraget. Statlig detaljstyrning fångar inte upp lokala behov och förutsättningar vilket kan leda till misshushållning med gemensamma resurser. De lokala politikerna är bäst lämpade att bestämma hur resurserna till verksamheten ska användas. Administration av specialdestinerade bidrag är också resurskrävande och står inte i rimlig proportion till den summa de omsätter. Effekterna av specialdestinerade statsbidrag kan också bli att organisationer undantas från sådana effektiviseringar som är nödvändiga för att få kommunernas ekonomi i balans och bidrar till sektorns svårigheter att planera långsiktigt. Ett fortsatt arbete för att stärka den kommunala skattebasen är angeläget för att minska behovet av statliga bidrag och då i synnerhet riktade bidrag.

Vad som anförts bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi24 (kd) yrkandena 3 och 6, Fi25 (c) yrkandena 1 och 4 samt So11 (kd) yrkande 3.

18. Insatser för personer med funktionshinder, punkt 13 (m, fp)

av Fredrik Reinfeldt (m), Karin Pilsäter (fp), Gunnar Axén (m), Tomas Högström (m) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2002/03:Fi27 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 8 och 2002/03:Fi25 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att systemet med personlig assistans så snart som möjligt, i den del det nu är kommunalt, bör föras över till staten. Dessutom bör, i enlighet med en fyrpartireservation i betänkande 2002/03:SoU1, (res. 11) frågan om ett statligt kostnadsansvar för assistansersättningen utredas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motion Fi27 (fp) yrkande 2 och avslår övriga här aktuella motionsyrkanden.

19. Insatser för personer med funktionshinder, punkt 13 (kd, c)

av Lena Ek (c) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Fi24 yrkande 8 och 2002/03:Fi25 yrkande 6 och avslår motion 2002/03:Fi27 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi föreslår en samlad översyn av LSS-verksamheten för att värna en fortsatt utveckling av en viktig reform. Med utgångspunkt i kommunernas självklara ansvar för alla kommuninvånares välfärd bör en fördjupad översyn av LSS-verksamheten se över regelverket, huvudmannaskapet, hur en uppvärdering av berörda personalgrupper kan ske och hur det långsiktiga finansieringsansvaret kan lösas. I övrigt hänvisar vi till socialutskottets initiativ i betänkande 2002/03:SoU19, Översyn av lagen (1993:389) om assistansersättning och därtill fogat särskilt yttrande.

Vad som anförts bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi24 (kd) yrkande 8 och Fi25 (c) yrkande 6 samt avslår motion Fi27 (fp) yrkande 2.

20. Personal i skolan, punkt 14 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkande 6.

Ställningstagande

Hela 20 % av lärarkraften är obehörig samtidigt som eleverna behöver välutbildade och motiverade lärare. Bristen på utbildade lärare är allvarlig och det krävs att både kommunerna och staten tar sitt ansvar för att åtgärda detta. Vi ställer oss bakom de extra personalsatsningar i skolan som riksdagen har beslutat om men vi anser att medlen måste användas till att anställa utbildade lärare. Det skall också vara möjligt att använda medlen till att höja lärarnas löner. Dagens regler för medlen är absurda och måste förändras. Om en kommun anställer behöriga lärare, som ersättning för personer som saknar utbildning för att undervisa, har denna kommun inte rätt till de särskilda medlen.

Vad som anförts bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen bifaller motion Fi27 (fp) yrkande 6.

21. Kommunal fastighetsavgift, punkt 15 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi24 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag står bakom Kristdemokraternas reservation från betänkande 2002/03: SkU9 (res. 3) om att avveckla den statliga fastighetsskatten och ersätta den med en kommunal fastighetsavgift. I reservationen anfördes bl.a. att skatt efter bärkraft är den princip som bör gälla. Fastighetsskatten strider mot denna princip eftersom den drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga. Den är en skatt på en inkomst som inte finns.

Enligt min mening krävs en grundlig reformering av fastighetsskattesystemet med sikte på en utfasning av den statliga fastighetsskatten. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en fast avgift som ska vara relaterad till den kommunala service som är kopplad till fastigheten, och inte vara baserad på marknadsvärde. Den årliga fastighetsavgiften bör maximalt uppgå till 2 600 kr för småhus och till 800 kr för bostadslägenheter. En sådan fastighetsavgift skulle ge kommunerna en stabil avgiftsbas och på ett ansvarsfullt sätt omvandla en illegitim statlig skatt på en fiktiv inkomst till en kommunal avgift på långt lägre nivå för fastighetsrelaterad service.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Jag tillstyrker således motion Fi24 yrkande 1.

22. Balanskravet för kommunerna, punkt 16 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Fi27 yrkande 10 och 2002/03:Fi270 yrkande 3.

Ställningstagande

Det finns goda skäl för att den kommunala verksamheten ska vara stabil. För kommunerna gäller ett balanskrav, som avser varje enskild kommun. Balanskravet på den kommunala ekonomin måste även kombineras med verksamhetens krav på kontinuitet och kvalitet. Kommunerna borde ges möjlighet att uppnå balanskravet genom att utjämna sitt ekonomiska resultat över en konjunkturcykel. Då kan verksamheten vara mera stabil. Kommunerna kan då i goda tider planera för sämre tider på ett bättre sätt. Resultatutjämningen ska vara ett ansvar för den enskilda kommunen, inte ett statligt. Om detta kräver en ändring i redovisningslagen är Folkpartiet berett att öppna för detta. Regeringen bör återkomma med förslag på hur en sådan reform kan genomföras.

I likhet med vad Folkpartiet anförde i reservation 8 i betänkande 2001/02: FiU3 anser vi att det är angeläget att frågorna om den kommunala förmögenheten blir föremål för granskning. Granskningen bör avse frågan om avsättningar i den kommunala redovisningen, främst för pensionsförpliktelser. Som kommunallagen är utformad kan en kommun inte låta sin förmögenhet minska. Detta innebär t.ex. att en tillväxtkommun tvingas göra avsättningar även när befintliga tillgångar väl svarar mot kommunens pensionsåtagande. Det är rimligt att det finns regler som motverkar att kommuner på ett an-

svarslöst sätt använder engångsintäkter för att finansiera permanenta åtaganden. Det finns dock ingen anledning att kommuner ska ha stora förmögenheter. Vi anser att denna fråga bör bli föremål för utredning.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller motionerna Fi27 (fp) yrkande 10 och Fi270 (fp) yrkande 3.

23. Kommunernas skattebas, punkt 17 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 23. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi25 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag förordar en modell där kommunernas skattebas förstärks kraftigt. Centerpartiet föreslår en inkomstskattereform som ersätter grundavdraget med en skatterabatt. Denna metod ökar kommunernas egen skattebas och minskar beroendet av statsbidrag. En fördel ytterligare med förändringen är att kommunerna får behålla ökningen av denna skattebas genom tillväxten i lönesummorna. Inkomstskatteförslaget innebär också att skattebasen i kommuner och landsting med låg skattekraft ökar mer än genomsnittet, vilket innebär att även omslutningen i utjämningssystemet minskar. Jag anser att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för hur kommunernas skattebas kan stärkas och beroendet av statsbidrag minskas.

Med det anförda föreslår jag att riksdagen bifaller motion Fi25 (c) yrkande 2.

24. Hälsoförsäkring, punkt 18 (m)

av Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 24. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi26 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att en nationell gemensamt finansierad hälsoförsäkring i framtiden bör ersätta den nuvarande landstingsskattefinansieringen av sjukvård. Därmed blir finansieringen öronmärkt för sjukvården och den kommer inte att

trängas ut av andra landstingskommunala åtaganden. Vidare vill vi vad beträffar vår syn på en hälsoförsäkring hänvisa till reservation 1 till socialutskottets betänkande 2002/03:SoU3 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m. Vad vi här har anfört bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Vi tillstyrker därmed motion Fi26 (m) yrkande 3.

25. Allmän förskola, punkt 19 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 25. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs tydliga mål för den allmänna förskolan. Den nya allmänna förskolan var tänkt som en pedagogiskt medveten verksamhet, som på ett mjukt sätt skulle vara skolförberedande. Inte minst de barn som annars inte går i förskolan skulle genom den allmänna förskolan få möjlighet till pedagogiskt stöd några timmar om dagen åren innan de börjar skolan. Tyvärr saknas tydliga pedagogiska mål för den allmänna förskolan, och den har i stället blivit ett sätt att sänka avgiften för dem som redan inom maxtaxans ram har barn i heldagsomsorg. I arbetet med måluppfyllelse bör förskollärarna ha huvudansvaret.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller motion Fi27 (fp) yrkande 7.

26. Missbrukarvård, punkt 20 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 26. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att tillståndet inom missbrukarvården är allvarligt eftersom huvudmannaskapsfördelningen och ekonomiskt ansvar inte fungerar. Problemet kommer att belysas genom resultatet av den utredning som granskar tillämpningen av lagen om vård av missbrukare i vissa fall. Vi anser dock att resultatet av denna utredning måste följas av en mer genomgripande översyn av

missbrukarvårdens organisation och förutsättningar. I övrigt vill vi vad beträffar vår syn på en behovet av en översyn av missbrukarvården hänvisa till reservation 1 i socialutskottets betänkande 2002/03:SoU13 Med tvång och god vilja – vad gör Statens institutionsstyrelse.

Vad vi har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Därmed tillstyrker vi motion Fi27 (fp) yrkande 3.

27. Kommuner och landsting som arbetsgivare, punkt 21 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 27. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkande 5.

Ställningstagande

Kommuner och landsting har ett särskilt ansvar att omstrukturera och förnya sin organisation i rollen som arbetsgivare. Sjukfrånvaron, som ökat markant på hela arbetsmarknaden under de senaste åren, har särskilt drabbat dessa sektorer.

Kommuner och landsting har också problem att rekrytera utbildad arbetskraft. För att klara personalförsörjningen måste nya angreppssätt till. Arbetssituationen för anställda i välfärdssektorn måste förbättras, och för detta krävs att de offentliga monopolen bryts. Det måste finnas större möjligheter för den anställde att anpassa sin arbetsform och arbetets innehåll.

Äldre måste uppmuntras att stanna kvar i arbetslivet längre än vad de gör i dag. För att kommuner och landsting ska klara personalförsörjningen är det en förutsättning att äldre anställdas kunskap och kompetens bättre tas till vara. Det måste i större utsträckning finnas möjligheter att anpassa sina arbetstider och arbetsformer. Det kräver också att möjligheter till fortbildning och kompetensutveckling inom arbetslivet utvecklas även för äldre. Även för anställda med yngre barn är det nödvändigt att i större utsträckning kunna forma sitt liv och sin arbetssituation efter individuella förutsättningar.

Fler konkurrerande arbetsgivare är en förutsättning för att stärka de anställdas ställning och skapa bättre utvecklingsmöjligheter.

Vad vi har anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Därmed tillstyrker vi motion Fi27 (fp) yrkande 3.

28. Folkhälsoarbetet, punkt 22 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 28. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att den proposition om folkhälsoarbetet som regeringen lade fram för några månader sedan innebär en nedprioritering jämfört med de ambitioner som fanns för några år sedan. Vi anser också att regeringens redovisning av folkhälsoarbetet i skrivelsen om den kommunala sektorn är otillfredsställande. Kommunernas möjligheter att få statens uppbackning för ett bra arbete med folkhälsofrågorna är i verkligheten små. Vi anser dessutom att den kommunala ekonomin på sikt riskerar att ytterligare försvagas genom följderna av en försämrad folkhälsa. Vad vi anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Vi tillstyrker därmed motion Fi27 (fp) yrkande 9.

29. Kostnaderna för socialbidrag, punkt 23 (fp)

av Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 29. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fi27 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är ett gemensamt ansvar för stat och kommun att få den som är långvarigt socialbidragsberoende ur fattigdomsfällan. Det är staten som ansvarar för arbetsmarknadspolitiken och för företagandets villkor medan kommunerna ansvarar för att sfi, skola och vuxenutbildning har tillräcklig kvalitet för att människor ska kunna ha bra möjligheter på arbetsmarknaden.

Det bör vara ett delat kostnadsansvar för stat och kommun för de åtgärder som krävs för att människor ska kunna gå från bidragsberoende till egen försörjning genom arbete. Därigenom undviks lösningar som innebär att människor flyttas runt mellan olika stödsystem. Som stöd för ett fortsatt förändringsarbete bör underlag tas fram som visar hur stor del av socialbidragskostnaderna som är direkt beroende av arbetslöshet.

Vad vi anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen. Vi föreslår därmed att riksdagen bifaller motion Fi27 (fp) yrkande 4.

Särskilda yttranden

1. Maxtaxa inom barnomsorgen, punkt 4 (m, kd, c)

Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m), Lena Ek (c), Tomas Högström (m) och Olle Sandahl (kd) anför:

Finansutskottet tillstyrker i detta betänkande att beloppen i maxtaxan inom barnomsorgen höjs. Eftersom vi har en annan syn än regeringen på familjepolitikens utformning, och är emot själva systemet med maxtaxa, har vi valt att inte motsätta oss en förändring av avgiftsnivån i systemet. När riksdagen hösten 2000 beslutade att införa en maxtaxa inom barnomsorgen reserverade vi oss mot detta och motiverade vår ståndpunkt i reservation 5 till betänkande 2000/01:UbU5. Vi står fortfarande bakom den kritik vi då riktade mot maxtaxan inom barnomsorgen.

Vi anser att maxtaxan är orättvis och främst ett sätt att tvinga föräldrar att välja en viss form av barnomsorg. En maxtaxa förstärker dagens orättvisor mellan dem som kan och vill utnyttja den kommunalt finansierade barnomsorgen och dem som vill eller måste ordna annan barnomsorg. Maxtaxan har en felaktig fördelningspolitisk profil då den endast ger en marginell förbättring för familjer med låga inkomster och stora förbättringar för dem med höga inkomster. Maxtaxan är vidare ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen och äventyrar såväl andra kommunala verksamheter som kvaliteten i barnomsorgen.

Familjepolitiken måste skapa större möjligheter för föräldrar att kombinera arbetsliv med föräldraskap. Stödet till barnomsorg ska omfatta alla barn. Föräldrarna måste ges ekonomiska möjligheter att styra över sin tid och valet av barnomsorg. Vi vill ge självbestämmande till föräldrarna. Ett barnomsorgskonto bör införas, som får användas av barnets föräldrar under barnets hela förskoleålder. Samtidigt bör avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader införas. Tillsammans med barnomsorgskontot ökar avdragsrätten möjligheterna att använda andra typer av barnomsorgsformer än den kommunala.

2. Finansieringsprincipen och statsbidragen, punkt 11 (m)

Fredrik Reinfeldt (m), Gunnar Axén (m) och Tomas Högström (m) anför:

Det är viktigt att kommuner och landsting inom ramen för sitt självstyre får disponera de ekonomiska resurserna på bästa sätt. Finansieringsprincipen innebär att statliga beslut som medför nya kostnader för kommuner och landsting också ska finansieras av staten. Många avsteg har emellertid gjorts från finansieringsprincipen sedan den började tillämpas 1993. Kommuner

och landsting har inte fått kompensation via statsbidrag för att täcka kostnader för nya uppgifter. Maxtaxan inom barnomsorgen är inte finansierad fullt ut av staten utan är ett exempel på avsteg från finansieringsprincipen. Vi anser att finansieringsprincipen ska tillämpas strikt.

Bidragen till kommuner och landsting bör enligt vår mening i första hand ges som generella bidrag och inte specialdestineras. Statlig detaljstyrning fångar inte upp lokala behov och förutsättningar, vilket kan leda till misshushållning med gemensamma resurser. De lokala politikerna är bäst lämpade att bestämma hur resurserna till verksamheten ska användas. Administration av specialdestinerade bidrag är också resurskrävande och står inte i rimlig proportion till den summa de omsätter. Effekterna av specialdestinerade statsbidrag kan också bli att organisationer undantas från sådana effektiviseringar som är nödvändiga för att få kommunernas ekonomi i balans och bidrar till sektorns svårigheter att planera långsiktigt. Ett fortsatt arbete för att stärka den kommunala skattebasen är angeläget för att minska behovet av statliga bidrag och då i synnerhet riktade bidrag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2002/03:100 Ekonomiska vårpropositionen:

6. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa (avsnitt 6.5),
7. Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m. (avsnitt 3.2 och 8.4),
8. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för en förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting 2003 och att stödet förlängs till 2004 (avsnitt 8.5),

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2002/03:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Motioner väckta med anledning av prop. 100

2002/03:Fi14 av Bo Lundgren m.fl. (m):

4. Riksdagen beslutar att ej godkänna de av regeringen i proposition 2002/03:100 föreslagna riktlinjerna för en förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting.

2002/03:Fi15 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

9. Riksdagen avslår regeringens förslag om riktlinjerna för förstärkning och förlängning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting och begär att regeringen i budgeten för 2004 presenterar ett förslag om stöd inom ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna.

2002/03:Fi17 av Maud Olofsson m.fl. (c):

7. Riksdagen avslår regeringens förslag om riktlinjerna för en förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting 2003 och att anslaget förlängs till 2004.

Motioner väckta med anledning av skr. 102

2002/03:Fi24 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag beträffande avveckling av den statliga fastighetsskatten och skapar möjlighet för kommunerna att ta ut en fastighetsanknuten serviceavgift.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunala bostadsbolag och avskaffande av utförsäljningshinder.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att precisera, lagfästa och institutionalisera finansieringsprincipen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att reformera det kommunala utjämningssystemet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal upphandling och eget val.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktade statsbidrag.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda en statlig finansiering av LSS.

2002/03:Fi25 av Lena Ek m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statsbidragen skall ges som generella medel och inte specialdestineras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för hur kommunernas skattebas kan stärkas och beroendet av statsbidrag minskas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principerna för översyn av det kommunala utjämningssystemet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att finansieringsprincipen skall följas strikt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera den lokala och regionala nivåns utveckling till ett aktivt folkstyre på regional nivå.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av LSS-verksamheten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten inte skall reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regionernas självbestämmande, inflytande och delaktighet bör öka såväl i Sverige som inom EU.

2002/03:Fi26 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunalt självstyre.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationella pengsystem.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hälsoförsäkring.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det inomkommunala utjämningssystemet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om valfrihet och alternativ.

2002/03:Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till sådan lagändring att valfrihetsprincipen skrivs in i socialtjänstlagen, för både boende och hemtjänst.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statligt kostnadsansvar för assistansverksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en genomgripande översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar.
4. Riksdagen begär att regeringen redovisar hur stor del av socialbidragskostnaderna som är direkt beroende av arbetslöshet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade möjligheter i kommuner och landsting att anpassa arbetsformerna efter de anställdas förutsättningar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att personalsatsningarna i skolan skall kunna användas till löneförhöjningar och andra åtgärder för att behålla personal.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tydliga mål för den allmänna förskolan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell skolpeng.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens stöd till kommunerna för arbetet med folkhälsofrågorna.
10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en redovisning av förutsättningar för och behov av lagreglering av en utjämning av det kommunala balanskravet över en konjunkturcykel.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principerna för en reformering av skatteutjämningssystemet.

12. Riksdagen beslutar att en helt utomstående, oberoende granskare genomför en utvärdering av skatteutjämningssystemet.

Motion väckt med anledning av förs. RR4

2002/03:So11 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att finansieringsprincipen behöver preciseras, lagfästas och institutionaliseras.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:Fi206 av Henrik Westman (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det kommunala självstyret.

2002/03:Fi236 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om successiv avveckling av all kommunal näringsverksamhet, oavsett driftsform.

2002/03:Fi270 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avveckling av kommunala bolag.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om lagändring som sätter stopp för kommunal skatteplanering genom koncernbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det fortsatta behovet av regler för kommunernas förmögenhet prövas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att granska skälen till det ökade antalet minoritetsägda företag.

2002/03:Fi278 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunkontosystemet och konkurrensneutralitet som alternativ inom vård och skola.

2002/03:Fi282 av Inger Segelström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stopp mot diskriminering av ogifta vad gäller tjänstepension.

2002/03:Fi284 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kommunala självstyrelsen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om subsidiaritetsprincipen som maktfördelningsprincip.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal upphandling och eget val.

2002/03:Fi285 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunalt och statligt ägande bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar, eller skulle kunna konkurrera, och där inte sociala eller hälsomässiga restriktioner motiverar ett offentligt ägande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast lägger fram sådana förslag till riksdagen som skapar konkurrensneutralitet mellan offentliga och privata utförare av icke skattepliktig verksamhet.

2002/03:Sk202 av Carl-Axel Johansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen avseende avdragsrätt för moms.

2002/03:Sk212 av Carl-Axel Johansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om momslagstiftningen för läkemedel.

2002/03:Sk417 av Lennart Hedquist m.fl. (m):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändring av sjätte momsdirektivet vad gäller vissa tjänster.

2002/03:So452 av Chris Heister m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrens.

2002/03:N306 av Maud Olofsson m.fl. (c):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skattemässigt jämställa offentliga och privata aktörer i offentlig verksamhet.

2002/03:N396 av Ingegerd Saarinen (mp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den privata sjukvårdens konkurrensvillkor.

2002/03:N397 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten inte skall hindra kommuner och landsting som har en öppen attityd att pröva nya och olika lösningar på hur vård, skola och omsorg skall skötas,
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten för den gemensamma sektorn att utvecklas och förbättras genom att den enskilda invånaren ges större möjligheter att välja skola, vård och omsorg.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av kvalitetsuppföljningar vid anlitande av entreprenader.

BILAGA 2

Regeringen lagförslag

3.2 Förslag till lag om beräkning av viss inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 2005 års taxering, m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid 2005 års taxering skall för fysiska personer den del av den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomst som enligt 65 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229) anges till ett fast belopp om 200 kronor i stället utgöra en kommunal inkomstskatt. Vid tillämpning av lagen (1997:324) om begränsning av skatt skall denna skatt dock anses utgöra statlig inkomstskatt.

2 § Av den sammanlagda inkomstskatten enligt 1 § skall 66,5 procent utgöra skatt till kommuner och 33,5 procent skatt till landsting. Därvid skall en kommun som inte ingår i ett landsting behandlas som om den även utgjorde ett landsting.

3 § Ett totalt preliminärt belopp avseende den sammanlagda inkomstskatten skall fastställas av regeringen. Fördelning skall ske till kommunerna respektive landstingen med ett enhetligt belopp per invånare den 1 november 2003. Utbetalning skall under 2004 göras av skattemyndigheten med en tolftedel per månad på sätt som närmare föreskrivs i 4 § fjärde stycket lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

4 § En slutavräkning av inkomstskatten skall ske när den årliga taxeringen år 2005 har avslutats. Därvid skall de bestämmelser tillämpas som gäller slutavräkning av kommunalskattemedel enligt 4 § femte stycket lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

5 § Skattemyndighetens beslut enligt 3 och 4 §§ får överklagas hos regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

BILAGA 3

Socialutskottets yttrande 2002/03:SoU4y

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 29 april 2003 beslutat att bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2002/03:102 om utvecklingen inom den kommunala sektorn och de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen och som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar yttrandet till avsnitten 3 Hälso- och sjukvårdspolitik, 4.1 Äldreomsorg, 4.2 Personer med funktionshinder, 4.3.2 Missbrukarvård och 7.1 Folkhälsa samt motionerna Fi26 (m) yrkandena 2 (delvis) och 3, Fi27 (fp) yrkandena 1–3 och 9, Fi24 (kd) yrkande 8 samt Fi25 (c) yrkande 6.

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren. Redovisningen av den ekonomiska utvecklingen innefattar i huvudsak utvecklingen av kommunsektorns andel i samhällsekonomin och av sektorns finansiella sparande, resultatutvecklingen för kommuner och landsting samt kommunala koncerner, sysselsättningsutvecklingen, kommunala entreprenader och köp av verksamhet samt effekter av det utjämningssystem som infördes år 1996. Vidare presenteras hur kostnaderna fördelades mellan olika kommunala verksamheter 2001. Redovisningen av utvecklingen i den kommunala verksamheten omfattar i första hand de obligatoriska verksamheterna skola, vård och omsorg och syftar till att beskriva hur dessa utvecklas i förhållande till de nationella mål som riksdag och regering har formulerat.

I övrigt redovisas utvecklingen inom bl.a. folkhälsa.

Redovisningen i den kommunala verksamheten avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2001.

Socialutskottet

Hälso- och sjukvård

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende *Hälso- och sjukvård* följande.

Den samlade bedömningen är att kvaliteten och innehållet i den svenska hälso- och sjukvården är hög. Under 1990-talet har både tillgängligheten och kvaliteten i vården förbättrats, och vårdens insatser nått alltfler och allt äldre patienter. Därutöver har patientens ställning stärkts genom ökade valmöjligheter och rätt till inflytande och delaktighet i behandlingen. Stora omfördelningar har skett av resurserna inom hälso- och sjukvården de senaste åren. Det har skett en successiv övergång från sluten till öppen vård. Antalet vårdplatser har minskat inom slutenvården och dagkirurgin har ökat. De satsningar som regeringen har gjort genom den nationella handlingsplanen för utvecklingen av hälso- och sjukvården innefattar ett resurstillskott på närmare 9 miljarder kronor till landsting och kommuner under åren 2001–2004. Denna satsning samt satsningen på ökad tillgänglighet har främst varit riktade mot systemets bas, dvs. primärvården. Även om det är inom dessa områden som det största behovet av ett förändringsarbete har funnits, leder förändringar i en del av vårdkedjan till att nya krav ställs på övriga delar av vården. De totala kostnaderna för hälso- och sjukvården uppgick 2001 till 172,5 miljarder kronor, inklusive hushållens konsumtion av hälso- och sjukvård, en ökning med 5,8 % mot året innan. Kostnaderna för läkemedelsförmånen uppgick 2002 till ca 18,6 miljarder kronor, en ökning med 8,9 % från 2001. Egenavgifterna, dvs. patienternas andel av kostnaderna för läkemedel, ökade under motsvarande period med 3,7 %.

I *motion Fi26 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om hälsoförsäkring *(yrkande 3)*. Enligt motionärerna bör en nationell gemensamt finansierad hälsoförsäkring i framtiden ersätta den nuvarande landstingsskattefinansieringen av sjukvård. Därmed blir finansieringen öronmärkt för sjukvården, och den kommer inte att trängas ut av andra landstingskommunala åtaganden.

Socialutskottets ställningstagande

Motionsyrkanden om en nationell gemensamt finansierad hälsoförsäkring har nyligen behandlats och avstyrkts i betänkande 2002/03:SoU3 (s. 9–15 och 22–26, prot.nr. 2002/03:98). Utskottet har inte ändrat inställning i denna fråga. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi26 (m) yrkande 3.

Äldreomsorg

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende *Äldreomsorg* följande.

Andelen personer 65 år och äldre som får kommunal äldreomsorg i någon form har under de senaste tre åren varit relativt oförändrad. Insatserna riktas framför allt till ensamstående äldre med stora behov av vård och omsorg. Mycket arbete under senare år har skett i kommunerna för att utveckla kvaliteten i verksamheterna. Brister som konstateras vid Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsyn rör bl.a. samverkan mellan kommuner och landsting, brist på platser inom särskilda boendeformer samt kompetensförsörjningen. Kostnaderna för äldreomsorgen uppgick 2001 till ca 72 miljarder kronor, en ökning med 4 % i fasta priser från 2000. Kostnader för vård i särskilt boende står för ca två tredjedelar delar av de totala kostnaderna.

I *motion Fi26 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om nationella pengsystem *(yrkande 2 delvis)*. Enligt motionärerna ger en äldrepeng de äldre valfrihet och avskaffar deras "kommunarrest". En äldrepeng gör det också möjligt för medborgarna i en kommun att själva välja kommunen, ett kooperativ eller en privat leverantör. Enligt motionärerna ger detta kommunen möjlighet att agera som en producent av välfärdstjänster bland andra, medan medborgarna får rätt att vända sig till en alternativ producent. Motionärerna pekar också på att det, då resurserna följer brukarna när de flyttar från en kommun till en annan, blir attraktivt för kommuner att erbjuda en väl fungerande omsorg.

I *motion Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)* begärs att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till en sådan lagändring att valfrihetsprincipen skrivs in i socialtjänstlagen, för både boende och hemtjänst *(yrkande 1)*. Motionärerna anför att även äldres möjligheter att själva, eller genom ombud, kunna välja service kan och bör ökas. Det behövs en förbättrad valfrihet så att stödet från kommunen får användas hos valfri kvalitetsgodkänd vårdgivare, kommunal eller icke-kommunal. Detta bör, enligt motionärerna, gälla i äldreboendet, men även inom hemtjänsten bör mer av valfrihet införas.

Socialutskottets ställningstagande

Motionsyrkanden om en äldrepeng och om att en valfrihetsprincip skall skrivas in i socialtjänstlagen har nyligen behandlats och avstyrkts i betänkande 2002/03:SoU9 (s. 14–19 och 23–26, rskr. 2002/03:134 och 135). Utskottet har inte ändrat inställning i dessa frågor. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till motionerna Fi26 (m) yrkande 2 (delvis) och Fi27 (fp) yrkande 1.

Insatser för personer med funktionshinder

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende *Insatser för personer med funktionshinder* följande.

Antalet personer som beviljas insatser enligt de lagar som reglerar samhällets insatser för funktionshindrade fortsätter att öka. Den största ökningen mellan 2000 och 2001 avser personlig assistans enligt LASS. Det beror främst på att personer över 65 år sedan den 1 juli 2001 har rätt att få behålla sin assistansersättning om de hade sådant stöd före 65-årsdagen. Resultaten av länsstyrelsernas tillsyn visar på problem främst med att många personer med funktionshinder som har rätt till och som har erhållit beslut om olika stöd inte får tillgång till det stödet. Orsakerna kan vara att kommunerna har svårt att planera för utbyggnad av särskilda boendeformer men även rekryteringsproblem, t.ex. av kontaktpersoner.

I *motion Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om statligt kostnadsansvar för assistansverksamhet *(yrkande 2)*. Motionärerna anför att systemet med personlig assistans så snart som möjligt, i den del det nu är kommunalt, bör föras över till staten. Dessutom bör, i enlighet med en fyrpartireservation i betänkande 2002/03:SoU1, frågan om ett statligt kostnadsansvar för LSS utredas.

I *motion Fi24 av Olle Sandahl m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om att låta utreda en statlig finansiering av LSS *(yrkande 8)*. Motionärerna pekar på att många kommuner har svårigheter att utföra de insatser människor har rätt till enligt LSS. Detta beror på svårigheter att snabbt bygga de bostäder som önskas, bristande ekonomiska resurser och personalrekryteringsproblem. Motionärerna anför vidare att det, eftersom LSS ställer detaljerade krav på kommunerna om vad den funktionshindrade har rätt till, är rimligt att den som beslutar om lagen också finansierar den. Att utjämna kostnader genom en inomkommunal modell ökar, enligt motionärerna, inte kommunernas möjlighet att genomföra LSS på ett fullvärdigt sätt utan fördelar bara den ekonomiska bördan mellan kommunerna. En utredning bör snarast se över LSS-reformen med syftet att fördela kostnader och ansvar enligt ovanstående principer.

I *motion Fi25 av Lena Ek m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande om en översyn av LSS-verksamheten *(yrkande 6)*. Med utgångspunkt i kommunernas självklara ansvar för alla kommuninnevånares välfärd bör man, enligt motionärerna, i en fördjupad översyn av LSS-verksamheten se över regelverket, huvudmannaskapet, hur en uppvärdering av berörda personalgrupper kan ske och hur det långsiktiga finansieringsansvaret kan lösas.

Socialutskottets ställningstagande

Motionsyrkanden rörande lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade behandlades och avstyrktes senast i betänkande 2002/03:SoU1 (s. 62–65 och 68–70, rskr. 2002/03:81). Utskottet har inte ändrat inställning i denna

fråga. Vidare bör nämnas att socialutskottet denna dag genom ett initiativ har föreslagit riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en bred översyn av lagen (1993:389) om assistansersättning, bet. 2002/03:SoU19. Översynen skall bl.a. avse hur lagen har fungerat i praktiken, även innefattande bemötandefrågor, personalförsörjningen och hur den långsiktiga finansieringen skall se ut. Det är utskottets mening att översynen skall göras av en parlamentarisk utredning. Socialutskottet anser mot denna bakgrund att motionerna Fi24 (kd) yrkande 8 och Fi25 (c) yrkande 6 får anses delvis tillgodosedda. Motion Fi27 (fp) yrkande 2 avstyrks. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till motionerna.

Missbrukarvård

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende *Missbrukarvård* följande.

Omkring 80 % av vårdinsatserna inom missbruksvården sker i dag i öppenvård. Både antalet vårdade missbrukare och genomsnittlig vårdtid var ungefär oförändrade jämfört med förra året. Kostnaden för missbruksvården har totalt ökat med ca 5 % (fasta priser) mellan 2000 och 2001. Mest har kostnader för öppenvårdsinsatser ökat. Antalet barn och unga som under 2001 fick vård utanför det egna hemmet fortsatte att öka som andel av befolkningen 0–20 år. Kommunerna har ofta mycket svårt att rekrytera nya familjehem, vilket leder till negativa konsekvenser för barn i utsatta familjer. Kostnader för barn- och ungdomsvården ökade med 9 %.

Vidare anför regeringen i skrivelsen (s. 68) bl.a. följande.

Narkotikakommissionen har påtalat att det finns brister i samtliga de delar som berör en tänkt vårdkedja, från uppsökande verksamhet över vård och behandling till eftervård och uppföljning. De ekonomiska svårigheterna för kommuner och landsting pekas ut som en tänkbar orsak till att vården av missbrukare på många håll är otillräcklig. Kommissionen har utifrån identifierade brister i helhetssynen på såväl den enskilde missbrukaren som på vårdinsatserna betonat behovet av en helhetssyn.

Det har under senare tid framkommit uppgifter om att omedelbara omhändertaganden med stöd av LVM har ökat, samt att dessa i många fall inte följs upp med ansökan om vård. Det kan tyda på att lagen i ökad utsträckning används för tvångsavgiftning, vilket inte är i enlighet med intentionerna bakom lagen.

I *motion Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om behovet av en genomgripande översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar *(yrkande 3)*. Motionärerna anför att tillståndet inom missbrukarvården är allvarligt eftersom huvudmannaskapsfördelning och ekonomiskt ansvar inte fungerar bra. Problemet kommer att belysas genom resultatet av den utredning som granskar tillämpningen av LVM. Enligt motionärerna

måste detta dock följas av en mer genomgripande översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar.

Socialutskottets ställningstagande

Motionsyrkanden om behovet av en översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar har nyligen behandlats och avstyrkts i betänkande 2002/03:SoU13 (s. 6, 7 och 21). Utskottet har inte ändrat inställning i denna fråga. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi27 (fp) yrkande 3.

Folkhälsa

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende avsnitt 7.1 *Folkhälsa* att kommunerna och landstingen genom sina olika ansvarsområden har en central roll i folkhälsoarbetet och därmed för uppfyllandet av folkhälsomålen.

I *motion Fi27 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om statens stöd till kommunerna för arbetet med folkhälsofrågorna *(yrkande 9)*. Motionärerna anser att regeringens redovisning i skrivelsen är otillfredsställande och anför att den proposition om folkhälsoarbetet som regeringen lade fram för några månader sedan innebär en nedprioritering jämfört med de ambitioner som fanns för några år sedan. Vidare anförs att möjligheterna för kommunerna att få statens uppbackning för ett bra arbete med folkhälsofrågorna i verkligheten är små. Motionärerna anför dessutom att den kommunala ekonomin på sikt riskerar att ytterligare försvagas genom följderna av en försämrad folkhälsa.

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet har nyligen behandlat regeringens proposition Mål för folkhälsan (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). I propositionen har bl.a. behovet av stöd till det lokala och regionala folkhälsoarbetet behandlats (s. 98 ff.). I propositionen föreslås ett övergripande nationellt folkhälsomål och en sektorsövergripande målstruktur för det samlade folkhälsoarbetet med elva målområden. Enligt regeringens uppfattning, vilken delas av utskottet, ger det övergripande folkhälsomålet, tillsammans med de beslutade målområdena, kommunerna stöd i det lokala folkhälsoarbetet. När det gäller uppföljningen av det lokala arbetet vill utskottet även peka på det samarbete som har initierats mellan Statens folkhälsoinstitut, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet för att diskutera hur avrapporteringen från lokal och regional nivå till nationell nivå skall kunna ske utan att försvåra för den regionala och lokala nivån. Sammanfattningsvis anser utskottet att kommunerna genom det pågående arbetet på området erhåller ett tillfredsställande

stöd i sitt folkhälsoarbete. Socialutskottet föreslår därför att finansutskottet avstyrker bifall till motion Fi27 (fp) yrkande 9.

Stockholm den 15 maj 2003

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Kristina Zakrisson (s), Margareta Israelsson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Conny Öhman (s), Carl-Axel Johansson (m), Marina Pettersson (s), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Christer Engelhardt (s), Anne Marie Brodén (m), Elina Linna (v), Kerstin-Maria Stalin (mp), Martin Nilsson (s) och Jan Emanuel Johansson (s).

Avvikande meningar

1. Hälsoförsäkring

Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Anne Marie Brodén (m) anför:

Vi anser att en nationell gemensamt finansierad hälsoförsäkring i framtiden bör ersätta den nuvarande landstingsskattefinansieringen av sjukvård. Därmed blir finansieringen öronmärkt för sjukvården och den kommer inte att trängas ut av andra landstingskommunala åtaganden. Vidare vill vi vad beträffar vår syn på en hälsoförsäkring hänvisa till reservation 1 i socialutskottets betänkande 2002/03:SoU3 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m. Finansutskottet bör med bifall till motion Fi26 (m) yrkande 3 tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

2. Nationella pengsystem

Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Anne Marie Brodén (m) anför:

Vi anser att en äldrepeng ger de äldre valfrihet och avskaffar deras ”kommunarrest”. En äldrepeng gör det också möjligt för medborgarna i en kommun att själva välja kommunen, ett kooperativ eller en privat leverantör. Enligt vår mening ger detta kommunen möjlighet att agera som en producent av välfärdstjänster bland andra, medan medborgarna får rätt att vända sig till en alternativ producent. Då resurserna följer brukarna när de flyttar från en kommun till en annan, blir det också attraktivt för kommuner att erbjuda en väl fungerande omsorg. Vidare vill vi vad beträffar vår syn på en äldrepeng hänvisa till reservation 3 i socialutskottets betänkande 2002/03:SoU9 Äldrepolitiken – Uppföljning av den nationella handlingsplanen och förslag angående kommunernas äldreomsorg. Finansutskottet bör med bifall till motion Fi26 (m) yrkande 2 (delvis) tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

3. Valfrihetsprincipen

Kerstin Heinemann (fp) och Gabriel Romanus (fp) anför:

Vi anser att äldres möjligheter att själva, eller genom ombud, kunna välja service kan och bör ökas. Det behövs en förbättrad valfrihet så att stödet från kommunen får användas hos valfri kvalitetsgodkänd vårdgivare, kommunal eller icke-kommunal. Detta bör gälla i äldreboendet. Vi anser dock att mer av valfrihet även bör införas inom hemtjänsten. Vi anser därför att regeringen

bör återkomma till riksdagen med förslag till en sådan lagändring att valfrihetsprincipen skrivs in i socialtjänstlagen, för både boende och hemtjänst. Vidare vill vi vad beträffar vår syn på inriktningen av äldrepolitiken hänvisa till reservation 4 i socialutskottets betänkande 2002/03:SoU9 Äldrepolitiken – Uppföljning av den nationella handlingsplanen och förslag angående kommunernas äldreomsorg. Finansutskottet bör med bifall till motion Fi27 (fp) yrkande 1 tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

4. Insatser för personer med funktionshinder

Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Gabriel Romanus (fp) och Anne Marie Brodén (m) anför:

Vi anser att systemet med personlig assistans så snart som möjligt, i den del det nu är kommunalt, bör föras över till staten. Dessutom bör, i enlighet med en fyrpartireservation i betänkande 2002/03:SoU1 (res. 11), frågan om ett statligt kostnadsansvar för assistansersättningen utredas. Finansutskottet bör med bifall till motion Fi27 (fp) yrkande 2 tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

5. Insatser för personer med funktionshinder

Chatrine Pålsson (kd) och Kenneth Johansson (c) anför:

Vi föreslår en samlad översyn av LSS-verksamheten för att värna en fortsatt utveckling av en viktig reform. Med utgångspunkt i kommunernas självklara ansvar för alla kommuninvånares välfärd bör man i en fördjupad översyn av LSS-verksamheten se över regelverket, huvudmannaskapet, hur en uppvärdering av berörda personalgrupper kan ske och hur det långsiktiga finansieringsansvaret kan lösas. I övrigt hänvisar vi till socialutskottets initiativ i betänkande 2002/03:SoU19 Översyn av lagen (1993:389) om assistansersättning och därtill fogat särskilt yttrande. Finansutskottet bör med bifall till motionerna Fi24 (kd) yrkande 8 och Fi25 (c) yrkande 6 tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

6. Missbrukarvård

Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Gabriel Romanus (fp) och Anne Marie Brodén (m) anför:

Vi anser att tillståndet inom missbrukarvården är allvarligt eftersom huvudmannaskapsfördelning och ekonomiskt ansvar inte fungerar. Problemet kommer att belysas genom resultatet av den utredning som granskar tillämpningen av lagen om vård av missbrukare i vissa fall. Vi anser dock att resultatet av

denna utredning måste följas av en mer genomgripande översyn av missbrukarvårdens organisation och förutsättningar. I övrigt vill vi vad beträffar vår syn på behovet av en översyn av missbrukarvården hänvisa till reservation 1 i socialutskottets betänkande 2002/03:SoU13 Med tvång och god vilja – vad gör Statens institutionsstyrelse. Finansutskottet bör med bifall till motion Fi27 (fp) yrkande 3 tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

7. Folkhälsa

Kerstin Heinemann (fp) och Gabriel Romanus (fp) anför:

Vi anser att regeringens redovisning i skrivelsen är otillfredsställande och att den proposition om folkhälsoarbetet som regeringen lade fram för några månader sedan innebär en nedprioritering jämfört med de ambitioner som fanns för några år sedan. Kommunernas möjligheter att få statens uppbackning för ett bra arbete med folkhälsofrågorna är i verkligheten små. Vi anser dessutom att den kommunala ekonomin på sikt riskerar att ytterligare försvagas genom följderna av en försämrad folkhälsa. Finansutskottet bör med bifall till motion Fi27 (fp) yrkande 9 tillkännage för regeringen vad vi här har anfört.

BILAGA 4

Utbildningsutskottets yttrande 2002/03: UbU2y

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 6 maj 2003 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens skrivelse 2002/03:102 *Utvecklingen inom den kommunala sektorn* med motioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i det följande, mot bakgrund av relevanta delar i regeringens skrivelse, motionerna 2002/03:Fi26 (m) yrkandena 2 och 5, 2002/03:Fi27 (fp) yrkandena 6–8, 2002/03:Fi24 (kd) yrkandena 3 och 5–6 samt 2002/03:Fi25 (c) yrkandena 1, 4 och 7.

Utskottet

Allmän förskola

Skrivelsen

Regeringen redogör i skrivelsen för förskoleverksamheten, som omfattar verksamheterna förskola, familjedaghem och öppen förskola och vänder sig till barn i åldern 1–5 år. Förskolan är det första steget i det samlade utbildningssystemet för barn, ungdomar och vuxna, och de nationella målen för förskolan återfinns i läroplanen Lpfö 98. Regeringen anger beträffande måluppfyllelse i förskolan att enskilda barns prestationer inte skall bedömas, utan i stället skall en bedömning ske av hur verksamheten utvecklas i relation till strävansmålen. Skolverket arbetar för närvarande med en omfattande utvärdering avseende kvalitetsutvecklingen inom förskolan där resultaten skall presenteras under hösten 2003.

Den allmänna förskolan infördes från den 1 januari 2003, och regeringens skrivelse omfattar inte förhållanden under innevarande år.

Motion

Folkpartiet liberalerna efterlyser tydliga mål för den allmänna förskolan i motion 2002/03:Fi27 yrkande 7. Den nya allmänna förskolan var tänkt som en pedagogiskt medveten verksamhet som på ett mjukt sätt skulle vara skolförberedande, inte minst för de barn som annars inte går i förskolan. Tyvärr saknas tydliga pedagogiska mål för den allmänna förskolan, och den har i stället blivit ett sätt att sänka avgiften för dem som redan har barn i heldagsomsorg. I arbetet med måluppfyllelse bör förskollärarna ha huvudansvaret, enligt Folkpartiet.

Utskottets bedömning

Utskottet erinrar om att den allmänna förskolan är en del av förskolans verksamhet och ingen särskild verksamhetsform. Detta innebär att samma krav på pedagogiskt innehåll och kvalitet gäller som för förskolan i övrigt. Begreppet allmän syftar på att den är avgiftsfri och tillgänglig för alla barn fr.o.m. fyra års ålder, med en omfattning av minst 525 timmar. Genom att alla fyra- och femåringar erbjuds pedagogisk stimulans och gruppgemenskap i förskolan förbättras barnens möjligheter till lärande och positiv utveckling. Barnens förutsättningar inför skolstarten blir också mer lika. Utskottet har tidigare instämt i vad regeringen angav i proposition 1999/2000:129, Maxtaxa och allmän förskola m.m., som låg till grund för beslutet om den allmänna förskolan. Den allmänna förskolan skall inte ses som den "pedagogiska" delen

av förskolan medan ambitionerna sänks i övrig förskola när det gäller barns utveckling och lärande. Vidare har utskottet också framhållit att förskolans verksamhet skall planeras, genomföras och utvecklas i förhållande till de uppställda målen i förskolans läroplan. Utskottet har noterat att Skolverket har i uppdrag att följa införandet av den allmänna förskolan och att verket dessutom arbetar med en utvärdering av förskolans kvalitet och måluppfyllelse. Dessutom har regeringen aviserat att en skyldighet att upprätta kvalitetsredovisningar för förskoleverksamhet skall införas samt att Skolverket skall ges i uppdrag att utveckla enhetliga resultatmått.

Utskottet konstaterar att frågan om personal i förskolan behandlas i Skollagskommitténs betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121). Enligt kommitténs förslag skall verksamheten i förskolan betraktas som undervisning i samma formella mening som den verksamhet som bedrivs i övriga skolformer. Därmed skulle kravet på lärarutbildning vara huvudregel även i förskolan. Kommittén påpekar dock att utifrån en helhetssyn på barnen och deras behov har en verksamhet formats i förskolan där undervisning och omsorg integreras. Förskollärare och barnskötare arbetar därför i arbetslaget tillsammans med undervisning och omsorg. Detta bör enligt kommittén gälla även i framtiden, och arbetets närmare fördelning bör avgöras av rektor som skall ha det pedagogiska ledningsansvaret. Utskottet anser att regeringens beredning av kommittéförslaget bör avvaktas.

Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Personal i skolan

Skrivelsen

Regeringen har för perioden 2001–2007 avsatt totalt 17,5 miljarder kronor i en särskild satsning med syfte att öka personaltätheten i skola och fritidshem. Bidraget ökar årligen med en miljard kronor till dess att det når en nivå om 5 miljarder kronor 2006. För läsåret 2001/02 fördelades en miljard kronor till kommunerna för personalförstärkningar. Kommunerna bestämmer själva vilka personalkategorier som skall rekryteras. Skolverkets första uppföljning visar att fler lärare har anställts, framför allt i grundskolan. Kommunerna har också satsat på mer personal till elevvård. Nästan 3 000 heltidstjänster har tillkommit under det första bidragsåret.

Totalt sett har antalet tjänstgörande lärare i grundskolan, omräknat till heltidstjänster, ökat med 1,3 % jämfört med föregående läsår och uppgick under läsåret 2002/03 till ca 83 400 anställda. Lärartätheten beräknad som antalet lärare per 100 elever uppgick samma läsår till 7,9 jämfört med 7,8 läsåret innan. Av de tjänstgörande lärarna hade 81 % pedagogisk utbildning, vilket är en liten minskning jämfört med föregående läsår.

Skolans finansiering samt valfrihet

Skrivelsen

I skrivelsen redovisar regeringen kostnader och prestationer för skolan. Det totala antalet elever i grundskolan har ökat under hela 1990-talet och uppgick under läsåret 2002/03 till drygt 1 miljon elever. Antalet grundskoleelever som gick i fristående skolor var ca 53 000, vilket är en ökning med nära 1 800 elever jämfört med föregående läsår. Det innebär att 5 % av alla grundskoleelever går i fristående skolor. Det är särskilt i landets tre storstäder med kranskommuner som friskolor finns. Den totala kostnaden för grundskolan år 2001 uppgick till 64,4 miljarder kronor, vilket är en ökning i fasta priser med 5 % jämfört med föregående läsår. År 2001 kostade en elev i kommunal grundskola 59 200 kr och en elev i fristående grundskola i genomsnitt 60 100 kr.

I gymnasieskolan ökade antalet elever läsåret 2002/03 med 3,7 % jämfört med föregående läsår och uppgick till ca 323 000 elever. Andelen elever som går i en annan kommuns gymnasieskola än den egna är 20,9 %. Drygt 25 000 elever går i fristående skola, vilket motsvarar 8 %. Föregående läsår var det ca 17 900 elever som gick i en friskola. Den totala kostnaden för gymnasieskolan år 2001 uppgick till 23,9 miljarder kronor, en ökning med drygt 4 % jämfört med föregående år. Kostnaden per elev i de kommunala gymnasieskolorna var 70 150 kr och motsvarande kostnad i friskolorna var 75 700 kr. Variationen i kostnad per elev mellan olika program är stor.

Motioner

Moderaterna förespråkar i motion 2002/03:Fi26 yrkande 2 att staten skall överta finansieringen av skolan via en nationell skolpeng som följer eleven till den skola han eller hon har valt. Skolpengen innebär att pengarna går direkt till varje skola som då kan höja kvaliteten i undervisningen. Ett skolpengssystem gör det möjligt för kommunmedborgarna att själva välja producent och leder därmed till ökad valfrihet och mångfald (yrkande 5). Folkpartiet menar likaså i motion 2002/03:Fi27 yrkande 8 att en nationell skolpeng måste införas och att den skall betalas ut till den skola som föräldrar och elever väljer. Att det finns alternativ höjer också kvaliteten i skolan, enligt Folkpartiet. Skolpengssystemet för dessutom ut det konkreta inflytandet över skolans vardag till de enskilda skolorna, rektorerna och lärarna. Med en nationell skolpeng kan likvärdigheten också garanteras. Elever som bäst behöver skolans stöd skulle garanteras detta då en fjärdedel av skolpengen skall reserveras för elever med behov av särskilt stöd, för elever med annat modersmål än svenska och för elever i utsatta områden.

Kristdemokraterna anser i motion 2002/03:Fi24 yrkande 5 att kommuninvånarna bör ges möjlighet att fritt välja utförare av individuella servicetjänster genom olika typer av modeller för eget val, inom t.ex. barnomsorg och skola.

Centerpartiet anser i motion 2002/03:Fi25 yrkande 7 att staten inte skall reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas.

Utskottets bedömning

Motionsyrkanden om införandet av nationell skolpeng har avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen vid ett flertal tillfällen såväl under föregående mandatperiod som under innevarande riksmöte. Utskottet har ingen annan uppfattning nu. En nationell skolpeng ger inte de grundläggande förutsättningarna för att kraven på en likvärdig skola av hög kvalitet för alla elever skall kunna uppfyllas. Resurser till skolans verksamhet skall enligt utskottet fördelas med utgångspunkt i de behov som enskilda elever, olika grupper av elever och skolor faktiskt har. Att schablonmässigt fördela skolpengen efter vissa kriterier är inte tillräckligt för den flexibilitet som är nödvändig för att skolan skall kunna bli likvärdig.

Enligt utskottets mening finns det redan en omfattande valfrihet inom skolväsendet. Vid val till grundskolan skall kommunen vid fördelning av elever på olika skolor så långt möjligt beakta föräldrarnas önskemål om att deras barn skall tas emot vid en viss skola. Detta gäller under förutsättning att inte andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. En kommun skall i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundutbildning kommunen inte är skyldig att svara, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Föräldrarna kan också som alternativ till den kommunala skolan välja en fristående skola.

I fråga om gymnasieskolor gäller att det inte finns någon inskränkning i rätten att välja en fristående skola. Om en elev tas in till utbildning vid en fristående gymnasieskola är hemkommunen alltid skyldig att lämna bidrag om Skolverket förklarat skolan bidragsberättigad. Däremot är hemkommunen inte skyldig att betala interkommunal ersättning för en elev som vill genomgå en gymnasieutbildning i en annan kommuns skola, om hemkommunen kan erbjuda samma program eller nationellt fastställda inriktning och eleven inte på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den andra kommunen. När det gäller val mellan olika skolor som har samma program i hemkommunen finns det inga centrala bestämmelser. I övrigt kan nämnas att det finns ett stort antal riksrekryterande utbildningar. Gymnasiekommittén lämnar i sitt betänkande *Åtta vägar till kunskap – en ny struktur för gymnasieskolan* (SOU 2002:120) förslag om utökade möjligheter för elever att söka utbildning även utanför hemkommunen. Kommitténs betänkande är för närvarande på remiss.

När det gäller frågan om valfrihet inom barnomsorgen har utskottet nyligen behandlat frågan i betänkandet *Förskolan* (bet. 2002/03:UbU9). Utskottet framhöll då att det råder mångfald inom barnomsorgen i dag och pekade bl.a.

på att den enskilda verksamheten ökat kraftigt under 1990-talet, bl.a. i form av föräldrakooperativ och i bolagsform. I skollagen anges att det i kommunens ansvar att tillhandahålla verksamhet ligger att ta skälig hänsyn till vårdnadshavarens önskemål om verksamhetsform. Detta innebär att föräldrar skall ha en rimlig valmöjlighet mellan de verksamhetsformer som finns. Det kan noteras att Skollagskommittén i sitt betänkande *Skollag och likvärdighet* (SOU 2002:121) föreslår en utvidgning av kommunernas skyldighet att lämna bidrag till enskilda förskolor. Skollagskommitténs förslag är på remiss för närvarande.

Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Finansieringsprinciper och statsbidrag

Skrivelsen

Regeringen redovisar att maxtaxan inom barnomsorgen har inneburit att avgifterna sänkts i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen och att de tidigare stora skillnaderna mellan kommunerna minskat kraftigt. Hänvisning görs till Skolverkets första uppföljning av maxtaxereformen som visar att antalet barn år 2002 ökade med ca 18 700 jämfört med föregående år. Ökningen utgjordes till största delen av barn med en föräldraledig förälder. Det ökade barnantalet har inte påverkat gruppstorlekarna i förskolan, och inte heller har den genomsnittliga personaltätheten förändrats jämfört med året innan. Den genomsnittliga närvarotiden sjönk med en veckotimme mellan år 1999 och år 2002. I stort sett beror hela minskningen på att barn till arbetslösa eller föräldralediga fått rätt till plats under minst 3 timmar per dag. Andra barn har samma närvarotider som tidigare. Även i fritidshemmen ökade barnantalet kraftigt, med ca 14 000 barn, efter maxtaxans införande. Enligt Skolverkets bedömning har maxtaxans lägre avgifter sannolikt bidragit till ökningen av antalet barn i fritidshem men inte till ökningen i förskolan.

Den totala kostnaden för barnomsorgen uppgick år 2001 till 40,9 miljarder kronor, en minskning med ca 3 % mot föregående år. Samtliga kommuner som infört maxtaxa har ansökt om och erhållit det särskilda statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder. Bidraget för år 2002 uppgick till 500 miljoner kronor, och drygt 85 % av medlen är planerade att användas till att anställa mer personal, i första hand förskollärare.

Motioner

Kristdemokraterna påpekar i motion 2002/03:Fi24 yrkande 3 att staten styr över kommunernas viktigaste taxor för att finansiera verksamhet. Maxtaxan inom barnomsorgen är exempel på en verksamhet som inte är finansierad fullt ut av staten. Att staten detaljstyr kommunal verksamhet är dessutom en inskränkning av det kommunala självstyret. Enligt Kristdemokraterna finns det behov av att precisera, lagfästa och institutionalisera finansieringsprincipen. Även Centerpartiet tar upp finansieringsprincipen i motion 2002/03:Fi25 yrkande 4 och anser att den skall följas strikt. Enligt Centerpartiet är maxtaxereformen underfinansierad. I och med att taxan inte är indexerad kommer avgifterna på sikt få en allt mindre ekonomisk betydelse.

Kristdemokraterna har ytterligare invändningar mot specialdestinerade statsbidrag (yrkande 6). Partiet anser att de specialdestinerade statsbidragen till skolan borde ingå i det generella statsbidraget och att de lokala politikerna skall bestämma över medlens användning. Specialdestinerade bidrag ger dessutom i vissa fall negativa effekter och fördyrar verksamheten. Centerpartiet anser också i motion 2002/03:Fi25 yrkande 1 att statsbidragen inte skall specialdestineras utan ges som generella medel. Effekterna av de specialdestinerade statsbidragen, som maxtaxa och de s.k. Wärnerssonpengarna, blir, enligt Centerpartiets mening, att organisationer undantas från sådana effektiviseringar som är nödvändiga för att få kommunernas ekonomi i balans. Administrationen av bidragen är också resurskrävande och står inte i rimlig proportion till den summan de omsätter. De specialdestinerade medlen bidrar vidare till sektorns svårigheter att planera långsiktigt.

Utskottets bedömning

När det gäller maxtaxan gäller att kommunerna inom taxans ramar kan bedriva en egen avgiftspolitik. Det kan också konstateras, utifrån Skolverkets första uppföljning av reformen, att en majoritet av kommunerna har en sådan egen avgiftspolitik. Ett av syftena med maxtaxan var också att begränsa avgifternas koppling till barnens närvarotider, vilket har skett. Enligt utskottet är det positivt med den totalt lägre avgiftsnivån för barnfamiljer som maxtaxan medfört och den förbättrade ekonomiska levnadsstandard för barnfamiljerna detta har bidragit till. Reformen har också bidragit till en utjämning av avgifter mellan kommuner, och därmed en ökad likställighet mellan familjer som nyttjar verksamheten. Utskottet konstaterar också att Skolverket i sitt fortsatta uppföljnings- och utvärderingsarbete kommer att analysera kostnader och intäkter för verksamheten samt ytterligare belysa de samlade ekonomiska konsekvenserna för kommunerna med anledning av bl.a. maxtaxereformen.

Utskottet har tidigare under innevarande riksmöte behandlat motionsyrkanden om specialdestinerade statsbidrag, i betänkandet *Kvalitetsarbete och planering för skolan* (bet. 2002/03:UbU3). Utskottet har ingen annan uppfattning nu utan anser i likhet med tidigare att huvudregeln självfallet skall vara att ansvaret för verksamheterna är decentraliserat till kommunerna och att statens

stöd i huvudsak utgår genom det allmänna bidraget till kommunerna. Genom specialdestinerade bidrag ges dock en möjlighet att tillfälligt stödja kommunerna med angelägna insatser som man annars skulle ha haft svårt att klara. Balansen mellan det allmänna bidraget och de specialdestinerade bidragen måste dock upprätthållas. De specialdestinerade bidragen får inte heller användas så att det kommunala självstyret kan sättas i fråga. Självfallet är det viktigt att kommunerna förbereder mottagandet och användandet av de specialdestinerade bidragen väl och att man också har en sådan flexibel organisation att det är meningsfullt att ta emot ett sådant bidrag. Utskottet angav vidare att det utgick ifrån att regeringen i den fortsatta användningen av specialdestinerade bidrag tar intryck av de erfarenheter som vunnits på olika områden när det gäller planering och användning av specialdestinerade bidrag.

Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Stockholm den 15 maj 2003

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Ulf Nilsson (fp), Inger Lundberg (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Majléne Westerlund Panke (s), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Per Bill (m), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp), Anna Ibrisagic (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Lennart Gustavsson (v) och Håkan Larsson (c).

Avvikande meningar

1. Allmän förskola

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Folkpartiet anser att det behövs tydliga mål för den allmänna förskolan. Den nya allmänna förskolan var tänkt som en pedagogiskt medveten verksamhet, som på ett mjukt sätt skulle vara skolförberedande. Inte minst de barn som annars inte går i förskolan skulle därigenom få möjlighet till pedagogiskt stöd några timmar om dagen året innan de börjar skolan. Tyvärr saknas tydliga pedagogiska mål för den allmänna förskolan, och den har i stället blivit ett sätt att sänka avgiften för dem som redan inom maxtaxans ram har barn i heldagsomsorg. I arbetet med måluppfyllelse bör förskollärarna ha huvudansvaret.

2. Personal i skolan

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Hela 20 % av lärarkraften är obehörig samtidigt som eleverna behöver välutbildade och motiverade lärare. Bristen på utbildade lärare är allvarlig och det krävs att både kommunerna och staten tar sitt ansvar för att åtgärda detta. Vi liberaler ställer oss bakom de extra personalsatsningar i skolan som riksdagen har beslutat om, men vi anser att medlen måste användas till att anställa utbildade lärare. Det skall också vara möjligt att använda medlen till att höja lärarnas löner. Dagens regler för medlen är absurda och måste förändras. Om en kommun anställer behöriga lärare, som ersättning för personer som saknar utbildning för att undervisa, har denna kommun inte rätt till de särskilda medlen.

3. Skolans finansiering samt valfrihet

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Per Bill (m) och Anna Ibrisagic (m).

Moderaterna menar att staten skall överta finansieringen av skolan via en nationell skolpeng som följer eleven till den skola han eller hon har valt. Ett skolpengssystem gör det möjligt för elever och föräldrar att själva välja producent och leder därmed till ökad valfrihet och mångfald. Kommunerna skall därefter vara en utbildningsanordnare bland andra, och kommunernas uppgift blir att svara för att kommunala skolor har den ledning som gör att de lever upp till de krav som elever och föräldrar ställer. De skolor som inte lever upp till kvalitetskraven kommer att få ett minskande antal elever och måste till slut lämna plats för andra skolor. Skolpengen innebär också att pengarna går direkt till varje skola och att skolorna därmed kan höja kvaliteten i undervisningen.

4. Skolans finansiering samt valfrihet

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Folkpartiet anser att valfriheten, konkurrensen och kvaliteten måste stärkas. En nationell skolpeng måste införas, och den skall betalas ut till den skola som föräldrar och elever väljer. Friskolor måste kunna etablera sig på samma villkor som kommunala skolor. Med alternativ höjs också kvaliteten i kommunala skolor. Skolpengssystemet för dessutom ut det konkreta inflytandet över skolans vardag till de enskilda skolorna, rektorerna och lärarna. Med en nationell skolpeng kan likvärdigheten också garanteras jämfört med i dag där kommuner prioriterar skolan mycket olika. Elever som bäst behöver skolans stöd skulle garanteras detta då enligt vår mening en fjärdedel av skolpengen skall reserveras för elever med behov av särskilt stöd, för elever med annat modersmål än svenska och för elever i utsatta områden.

5. Skolans finansiering samt valfrihet

av Inger Davidson (kd).

Kristdemokraterna menar att kommuninvånarna bör ges möjlighet att fritt välja utförare av individuella servicetjänster genom olika typer av modeller för eget val, t.ex. barnomsorg och skola. Modeller med eget val är det verktyg vi anser bäst klara av att skapa valfrihet, mångfald och hög kvalitet, och därmed ge trygghet till den som brukar tjänsten. Kommunen behöver inte vara enda utförare. Med tydliga kvalitetsmål, uppföljning och utvärdering kan alternativa driftsformer öka valfriheten inom skolan och tillföra ekonomisk och/eller ideell nytta.

6. Skolans finansiering samt valfrihet

av Håkan Larsson (c).

Målsättningen i kommunernas och landstingens arbete skall vara att uppnå bästa kvalitet till bästa pris för att få resurserna att räcka till alltfler. I det arbetet måste det även åvila huvudmännen att avgöra vilken driftsform som lämpar sig bäst för respektive sektor. Centerpartiet anser att statliga restriktioner och regelverk avseende den kommunala sektorn håller tillbaka nyföretagandet, tillväxten och kvinnornas roll på arbetsmarknaden. Konkurrens och mångfald av driftsformer i det kommunala utförandet skall inte undervärderas som utvecklings- och tillväxtfaktor på många områden. Staten skall inom det kommunala området inte reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas.

7. Finansieringsprinciper och statsbidrag

av Inger Davidson (kd) och Håkan Larsson (c).

Vi menar att detaljstyrningen av barnomsorgen via den statligt beslutade maxtaxan är en inskränkning av det kommunala självstyret. Maxtaxan är inte heller finansierad fullt ut av staten och har lett till större barngrupper och längre vistelsetid för barnen. Den av riksdag och regering antagna finansieringsprincipen innebär att statliga beslut som medför nya kostnader för kommuner och landsting skall finansieras av staten. Det innebär att ett statligt reformbeslut skall medföra en förändring av nivån på det generella statsbidraget. Maxtaxan är ett exempel på avsteg från denna princip. I och med att taxan inte är indexerad kommer avgifterna dessutom på sikt att få en allt mindre ekonomisk betydelse. Vi anser att finansieringsprincipen skall följas strikt.

Enligt vår mening skall också de specialdestinerade statsbidragen ingå i det generella statsbidraget. Statlig detaljstyrning missar också lokala behov och förutsättningar, vilket kan leda till misshushållning med gemensamma resurser. De lokala politikerna är bäst lämpade att bestämma hur resurserna till verksamheten skall användas. Specialdestinerade bidrag som bidraget till personalförstärkningar i skolan ger dessutom i vissa fall negativa effekter. Flera kommuner har blivit utan dessa resurser på grund av utformningen av reglerna för medlen. Administrationen av specialdestinerade bidrag är också resurskrävande och står inte i rimlig proportion till den summa de omsätter. Effekterna av specialdestinerade statsbidrag kan också bli att organisationer undantas från sådana effektiviseringar som är nödvändiga för att få kommunernas ekonomi i balans och bidrar till sektorns svårigheter att planera långsiktigt.